

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalian koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Anni Perttula & Anu Perttula

NUORTEN AIKUISTEN KOKEMUKSIA AMMATILLISEN PERHEKODIN VAI-
KUTUKSISTA ELÄMÄÄN

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliala

PERTTULA, ANNI

PERTTULA, ANU

Nuorten aikuisten kokemuksia ammatillisen perhekodin vaikutuksista elämään

Opinnäytetyö

70 sivua + 13 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Ari Vesanen

Toimeksiantaja

Ammatillisten perhekotien liitto

Joulukuu 2010

Avainsanat

lastensuojelu, sijaishuolto, ammatillinen perhekoti, elämänhallinta

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen, eli laadullinen selvitys Ammatillisten perhekotien liitolle. Opinnäytetyössä tutkitaan liittoon kuuluvista perhekodeista itsenäistyneiden nuorten aikuisten kokemuksia siitä, miten perhekodissa asuminen on vaikuttanut heidän elämäänsä. Tutkimukseen osallistui yhteensä 20 ammatillisesta perhekodista itsenäistynyttä nuorta aikuista. Tutkimusjoukko koostui tutkimuksen tekohetkellä iältään 19 – 30-vuotiaista eri elämäntilanteissa olevista henkilöistä. Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä on kuvattu kodin ulkopuolelle sijoittamista sekä jälkihuoltoa, Ammatillisten perhekotien liitto ry:tä, laatua lastensuojelussa sekä elämänhallintaa.

Tutkimusaineisto on koottu kyselylomakkeiden sekä puhelinhaastatteluiden avulla. Tutkimusjoukko koostui 14 kyselylomakkeeseen ja 6 puhelinhaastatteluun vastanneesta henkilöstä. Joukko jäi lopulta niin pieneksi, että tutkimustuloksia ei voi yleistää koskemaan kaikkia Ammatillisten perhekotien liiton perhekoteja. Selvityksessä saatuja tuloksia voitaneen kuitenkin pitää suuntaa antavina.

Tutkimus osoitti, että sijoitusaika on antanut uuden elämänsuunnan tutkimusjoukolle ja sijoitukset koettiin yleensä positiivisena asiana. Vastaajat kokivat saaneensa myös hyvän vanhemman mallin perhekotivanhemmiltaan. Suhteet perhekotivanhempiin olivat muodostuneet tiiviiksi ja luottamuksellisiksi. Vastaajat kokivat saaneensa perhekodeista itselleen toisen perheen biologisen perheen lisäksi ja he pitivät edelleen yhteyttä perhekoteihin. Itsenäistyttyään ammatillisista perhekodeista tutkimukseen osallistuneet henkilöt ovat perustaneet omia perheitä perhekodeista saamiensa mallien mukaisesti. Suurimpana kehityshaasteena ammatillisille perhekodeille nousi selvityksen pohjalta sijoitettujen arjen osallisuuden lisääminen.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

PERTTULA, ANNI

PERTTULA, ANU

Experiences of Young Adults about the Impacts of Living
in Professional Foster Home

Bachelor's Thesis

70 pages + 13 pages of appendices

Supervisor

Ari Vesanen, Senior Lecturer

Commissioned by

The Union of The Professional Foster Homes

December 2010

Keywords

child welfare, foster care, professional foster home, life
control

This study is a qualitative research to The Union of Professional Foster Homes. It investigates the experiences of young adults who have become independent from professional foster homes. The study investigated also how the adults experienced their living in professional foster homes as well as its influence in their lives. In total 20 adults who have become independent from professional foster homes participated in this study. The participants were 19 – 30-year-olds who were in different life situations. In the theoretical subtext placing outside home, after-care, The Union of The Professional Foster Homes, quality in child welfare and life control was described.

Research material has been collected by questionnaires and interviews which were made by phone. The people who took part in the study consisted of 14 people who answered the questionnaires and 6 people who answered the interviews. The number of respondents remained so small that the results cannot be generalized to all professional foster homes of The Union of Professional Foster Homes. The research results can still be suggestive.

The results show that the time in professional foster home has given a new life direction to the people who took part in the study. The placement outside home was generally experienced as a positive thing. The participants felt that they got a good model of parenting from their foster parents. The relationships between foster parents and the foster children were experienced as tight and confidential. The participants felt that they had got new families besides their biological family from their foster families and they still keep in touch with them. After becoming independent from professional foster homes, young adults have founded their own families according to the models of their foster homes. The biggest developmental challenge for professional foster homes is to increase the implication of foster children.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	AIEMMAT TUTKIMUKSET	8
3	KODIN ULKOPUOLELLE SIOITTAMINEN JA JÄLKIHOOLTO	9
	3.1 Sijaishuolto ja huostaanotto	10
	3.1.1 Kiireellinen sijoitus	10
	3.1.2 Huostaanotto	11
	3.2 Avohuollon sijoitus	13
	3.3 Jälkihuolto	14
4	AMMATILLISTEN PERHEKOTIEN LIITTO RY	15
5	LAPSILÄHTÖINEN LASTENSUOJELU	17
6	LAATU LASTENSUOJELUSSA.	18
	6.1 Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit	21
	6.2 Lapsen polku sijaishuollossa laatuksiteerien mukaan	22
7	ELÄMÄNHALLINTA	23
	7.1 Persoonallisuuden kehittyminen	24
	7.2 Elämänhallinnan haasteet	25
	7.2.1 Elämänhallinnan haasteet sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla	26
	7.2.2 Nyky-yhteiskunnan haasteet elämänhallinnalle	29
8	SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN	29
	8.1 Tutkimusongelmat	29
	8.2 Tutkimus- ja aineistonhankintamenetelmät	30
	8.3 Selvityksen kohderyhmä	31
	8.4 Selvityksen suorittaminen	32
	8.5 Aineiston luotettavuus	33
	8.6 Aineiston analysointi	33

9 KYSELYLOMAKKEIDEN TUTKIMUSTULOKSET	34
9.1 Sijoituksen syyt ja kuuleminen	34
9.1.1 Vanhempiin liittyvät seikat	35
9.1.2 Lapsen tai nuoren omat vaikeudet	36
9.2 Elämää perhekodissa	36
9.2.1 Vaikutusmahdollisuudet	36
9.2.2 Tukeminen	37
9.2.3 Säännöt	38
9.3 Sijoituksen päättyminen	39
9.3.1 Ammatillisen perhekodin tuki	39
9.3.2 Jälkihuollon osuus sijoituksen päätyttyä	39
9.3.3 Muutto perhekodista	40
9.4 Suhteet muihin perhekodin ihmisiin	40
9.5 Elämäntilanne nyt	42
9.6 Sijoituksen merkitys	43
9.7 Muuta elämisestä ammatillisessa perhekodissa ja sen jälkeen	44
10 HAASTATTELUIDEN TUTKIMUSTULOKSET	45
10.1 Sijoituksen syyt ja kuuleminen	45
10.2 Elämää perhekodissa	46
10.2.1 Vaikutusmahdollisuudet	46
10.2.2 Tukeminen	46
10.2.3 Säännöt	47
10.3 Sijoituksen päättyminen	48
10.3.1 Ammatillisen perhekodin tuki	48
10.3.2 Jälkihuollon osuus sijoituksen päätyttyä	49
10.3.3 Muutto perhekodista	50
10.4 Suhteet muihin perhekodin ihmisiin	50
10.5 Elämäntilanne nyt	53
10.6 Sijoituksen merkitys	55
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	56

12 POHDINTA 62

LÄHTEET 68

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Haastattelurunko

Liite 4. Saatekirje

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheen saimme tilauksena Ammatillisten perhekotien liitolta, mutta viitekehyyksen työellemme saimme päättää itse. Työssämme tutkimme, millaisena ammatillisista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset kokivat ammatillisessa perhekodissa asumisen sekä, miten se on vaikuttanut heidän elämiinsä. Pyrimme myös selvittämään, millainen suhde nuorilla on syntynyt perhekotivanhempiin sijoituksen aikana ja sen jälkeen. Työmme kohderyhmä koostuu siis ammatillisista perhekodeista itsenäistyneistä nuorista aikuisista ja tutkimusaineiston keräämme kyselylomakkeiden sekä puhelinhaastatteluiden avulla.

Ammatillisten perhekotien liitto on rekisteröity yhdistys, johon kuuluvia perhekoteja sijaitsee ympäri Suomea. Ammatillisten perhekotien liittoon kuuluu tällä hetkellä 94 perhekotia ympäri Suomea ja niissä asuu yli 500 lasta ja nuorta. Ammatillisten perhekotien liiton päämääränä on tukea perhekoteja tarjoamaan tasokkaita sijaishuoltopalveluja sekä olla yhteistyössä muun lastensuojelukentän kanssa alan yleisten toimintaedellytysten parantamiseksi. (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010.)

Ammatilliset perhekodit ovat sijaiskodin ja lastensuojelulaitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto. Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaisen lääninhallituksen luvan saanutta perhekotia, jossa vähintään kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä asuu yhteisessä kodissa heidän mahdollisten omien ja sijoitettujen lasten kanssa. (Saastamoinen 2008, 29 – 30.)

Viitekehyykseksi työellemme valitsimme Ammatillisten perhekotien liitto ry:n lisäksi kodin ulkopuolelle sijoittamisen sekä jälkihuollon, joiden tarkoituksena on selventää lukijalle sijoitusta tarvitsevan lapsen tai nuoren eri sijoitusmuodot. Lapsella tai nuorella on oikeus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen, silloinkin kun lapsen tai nuoren omat vanhemmat eivät pysty sitä hänelle tarjoamaan.

Elämänhallinta ja sen haasteet, erityisesti lasten ja nuorten kohdalla, ovat oleellinen osa työtämme, sillä sijoitusaika asettaa aina omat haasteensa elämänhallinnalle sekä persoonallisuuden kehittymiselle. Laadukkaalla lastensuojelulla, joka on myös yksi osa viitekehystämme, voidaan tarjota lapselle tai nuorelle mahdollisuus hyvään elämänhallintaan sekä tasapainoisen persoonan kehittymiseen.

Ammatillisia perhekoteja ja niihin sijoitettujen nuorten kokemuksia on tutkittu meidän havaintojemme mukaan melko vähän. Työmme tarkoituksena onkin siis tuottaa Ammatillisten perhekotien liitto ry:lle hyödyllistä uutta tietoa siitä, kuinka liittoon kuuluvista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset ovat kokeneet perhekodissa asumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä. Toivomme, että tämän tiedon pohjalta Ammatillisten perhekotien liitto ry voi tulevaisuudessa kehittää liittoon kuuluvia perhekoteja.

2 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Ruuskanen (2001) tutki opinnäytetyössään nuorten elämänhallintaa eläytymismenetelmän avulla. Kehyskertomuksen avulla nuoria johdateltiin pohtimaan elämänhallintaan vaikuttavia tekijöitä ja käytettävissä olevia elämänhallintakeinoja. Tutkimuksen viitekehyksenä oli kuvattu nuorten psyykkistä ja sosiaalista kehitystä esimerkiksi ikäsidonlaiseen elinympäristöön ja oman elämän ohjaamiseen liittyen. Työ on tarkoitettu tuomaan tietoa nuorten elämänhallinnan rakentumisesta nuorten parissa eri aloilla toimiville henkilöille.

Sirén ja Toivola (2006) tutkivat opinnäytetyössään Ammatillisten perhekotien liitto ry:n laatupiirien toimintaa, kehittämistarpeita sekä niiden antamaa laadullista tukea perhekotityöskentelyyn. Työn viitekehyksenä oli kuvattu lastensuojelun sijaishuoltoa, ammatillisia perhekoteja, Ammatillisten perhekotien liitto ry:tä ja sen laatupiiriä. Tutkimus toteutettiin perhekotivanhemmille lähetetyin kyselylomakkein. Työ on tarkoitettu Ammatillisten perhekotien liitto ry:lle laatupiirien toiminnan kehittämiseksi.

Kiuru (2007) tutki opinnäytetyössään Kotkan kaupungin lastenkoti Koivulasta aikuistuneiden nuorten myöhempää elämäntilannetta. Työn viitekehyksenä oli kuvattu syrjäytymistä ja siitä selviytymistä sekä lastenkoti Koivulan toimintaa. Tutkimus toteutettiin lastenkoti Koivulasta aikuistuneille nuorille lähetetyin kyselylomakkein. Työ on tarkoitettu antamaan kehittämissuhteita lastenkoti Koivulaan kyselylomakkeilla saadun palautteen perusteella.

Laakso (2009) tutki väitöskirjassaan lastenkodeissa tehtävää työtä. Työn tavoitteena on kuvata ja jäsentää lastenkotityötä ja sen eri ulottuvuuksia. Tutkimuksen aineisto kerättiin kahdesta eri lastenkodista, ja se koostui havaintomuistiinpanoista sekä työntekijöiden haastatteluista. Tutkimus tekee näkyväksi lastenkotityön haasteellisuuden ja ammatillisuuteen liittyvän erityisyyden. Tutkimus pyrkii omalta osaltaan herättämään

yhteiskuntapoliittista tai tutkimuksellista kiinnostusta sekä antamaan pohjaa lastenkotityön kehittämiseen sen arjesta käsin.

Reinikainen (2009) tutki väitöskirjassaan nuorisokodissa asuneiden tyttöjen kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisena selviytymisestä. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkein ja haastatteluin sekä vertailemalla. Tutkimus on alun perin tarkoitettu tutkimuksen nuorisokotia ylläpitäville tahoille tuomaan tietoja sieltä lähteneiden tyttöjen elämäntilanteesta, mutta aihe laajennettiin kertomaan tyttöjen kokemuksista myös nuorisokodissa elämisestä ja sieltä itsenäistymisestä.

Nämä tutkimukset ovat valikoituneet selvitykseemme, sillä niissä tutkitaan osittain samoja asioita kuin omassa selvityksessämme. Ruuskasen työ pohjautui ja siinä tutkittiin elämänhallintaa, joka oli oleellinen osa omaa työtämme. Ruuskasen työ oli kuitenkin sen verran vanha, että sitä on käytetty suhteellisen vähän. Sirénin ja Toivolan työn kautta saimme arvokasta tietoa Ammatillisten perhekotien liitto ry:stä ja siihen kuuluvista jäsenperhekodeista. Kiurun työ oli ensimmäinen tutkimus, jonka pohjalta suunnittelimme omaa selvitystämme. Alun perin jopa kyselylomakkeemme oli pohjattu Kiurun opinnäytetyöhön. Laakson sekä Reinikaisen väitöskirjojen kautta saimme arvokasta tietoa liittyen arkeen lastensuojeluyksikössä.

3 KODIN ULKOPUOLELLE SIOITTAMINEN JA JÄLKIHUOLTO

Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista tai nuorista puhuttaessa tarkoitetaan joko avoimuuden tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena, huostaanottona tai jälkihuoltona sijoitettuja lapsia ja nuoria (Lastensuojelu 2008, 13). Lapsi voidaan siis sijoittaa asumaan kodin ulkopuolelle monilla erilaisilla päätöksillä, joiden tarkoitus ja perusteet sekä oikeudelliset vaikutukset voivat olla hyvin erilaisia (Saastamoinen 2008, 24). Sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on kasvanut koko ajan. Vuonna 2008 kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli 16 608 lasta ja nuorta, mikä on 3 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Vuonna 2008 Suomen alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista 1,3 % oli sijoitettuna kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelu 2008, 2.)

Hallitus ehdotti kolme vuotta vanhaan lastensuojelulakiin lakimuutosta, joka antaa palvelutakuun lastensuojelun asiakkaalle sekä vahvistaa ehkäisevää lastensuojelua. Näin ollen voitaisiin vähentää kalliiden ja raskaiden lastensuojelun tukitoimien, kuten kodin ulkopuolelle sijoittamisen, tarvetta. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuoden

2011 alusta. Uudistuksella pyrittäisiin myös vahvistamaan lastensuojelutyötä lapsia ja perheitä tukevana palveluna. (Tolonen 2010, 14.)

3.1 Sijaishuolto ja huostaanotto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaanotetun tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Näiden lisäksi lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle avohuollon tukitoimena sekä jälkihuoltona. (Saastamoinen 2008, 24 – 25.)

Lapsen sijoittava kunta on vastuussa siitä, että lapselle valitaan hänen tarpeitaan vastaava sijaishuoltopaikka (Saastamoinen 2008, 27). Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen, vastaanottokotiin tai muuhun lapsen tarpeen mukaiseen hoitopaikkaan. Pääsääntöisesti sisarukset tulee sijoittaa samaan sijoituspaikkaan. (Saastamoinen 2008, 100.)

Lapsen siirtyminen sijaishuoltoon tulee aina valmistella ja toteuttaa suunnitelmallisesti sekä huolellisesti, jollei kyseessä ole akuutti kriisitilanne (Saastamoinen 2008, 106). Päätöksen sijaishuoltoon sijoittamisesta tekee sosiaalihuollon johtava viranhaltija. Kiireellisissä sijoituksissa sekä avohuollon sijoituksissa päätöksentekijä on sosiaalityöntekijän ammatillisen kelpoisuuden omaava viranhaltija. (Sijaishuollon muodot 2010.)

3.1.1 Kiireellinen sijoitus

Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon kiireellisenä sijoituksena, jos kyseessä on akuutti tilanne. Tällöin on myös välittömästi ryhdyttävä lastensuojelun turvaamistoimenpiteisiin. (Saastamoinen 2008, 45.) Lapsen katsotaan olevan kiireellisen sijoituksen tarpeessa, jos hänen huolenpidossaan ilmenee puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa hänen kehitystään tai terveyttään. Myös, jos lapsi omalla toiminnallaan vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään, täyttyvät kiireellisen sijoituksen kriteerit. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti monin eri tavoin, kuten perhehoitoon tai laitoshuoltoon. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. 38. §.)

Ennen kuin päätös kiireellisestä sijoituksesta ja valittavasta sijaishuoltopaikasta tai kiireellisen sijoituksen päättämisestä tehdään, sosiaalityöntekijän on selvítettävä lapsen, huoltajan, vanhemman tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön

mielipide ja käsitys. Tarkoituksena on selvittää, mihin lapsi voitaisiin sijoittaa tai voidaanko lapsen hoito järjestää väliaikaisesti muuten. Mielipiteen ja käsityksen selvittäminen voidaan jättää tekemättä asian kiireellisyyden vuoksi. (Räty 2010, 293 – 294.)

3.1.2 Huostaanotto

Huostaanotto on lastensuojelun viimesijaisin vaihtoehto turvata lapsen kasvu ja kehitys (Huostaanotto 2010). Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi, eikä määräaikaisten huostaanottojen tekeminen ole mahdollista (Saastamoinen 2008, 42). Mikäli lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen kasvua ja kehitystä, on lapsi otettava sijaishuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja hänelle järjestettävä sijaishuolto. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan ryhtyä vain, jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole olleet lapsen edun mukaisia, sopivia, mahdollisia järjestää tai ne ovat olleet riittämättömiä. (LSL 40. §.) Huostaanoton edellytyksenä ei ole kaikkien tukitoimien kokeileminen, vaan ainoastaan niiden, joiden on arvioitu soveltuvan kyseisen lapsen tai perheen tukemiseen (Saastamoinen 2008, 39).

Ennen huostaanottoa ja sijaishuollon sijoittamispäätöstä tulee kuulla 12 vuotta täyttänyttä lasta, lapsen huoltajaa, lapsen vanhempia ja sitä, kenen hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on, tai on välittömästi ennen huostaanoton valmistelua ollut (LSL 42. §). Myös alle 12-vuotiaan lapsen mielipide ja toivomukset tulee selvittää aina lastensuojelua toteutettaessa lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla (Saastamoinen 2010, 67). Näistä, lain määritelmistä huolimatta lastensuojelun nykytilaa tarkastelevat tutkimukset kertovat karua kieltä lapsen kokemusten sivuuttamisesta ja unohtamisesta lastensuojelun käytännöissä. Tutkimukset osoittavat, että lapsen kykyä tuottaa tietoa ja tulkita kokemuksiaan aliarvioidaan valitettavan usein ja ajatellaankin, että lapsen ajattelu ja ymmärrys eivät ole riittävän kehittyneitä, jotta hän pystyisi erittelemään ajatuksiaan ja kertomaan elämästään ja kokemuksistaan luotettavasti. Vastaavasti lapsen selviytymiskykyä yliarvioidaan ja häntä pidetään joustavampana ja muuntautumiskykyisempänä kuin, mitä hän todellisuudessa onkaan. (Välivaara 2004, 10.)

Kuuleminen ennen huostaanottoa voidaan jättää tekemättä, jos sitä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan tarpeen asian selvittämiseksi. Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta myös, mikäli kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein

selvittää, tai jos kuulemisesta voi aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle. (LSL 42. §.) Huostaanottopäätös tulee antaa kaikille asianomaisille kirjallisesti tiedoksi, myös niille, joita ei ennen päätöstä ole kuultu (Saastamoinen 2008, 40–41).

Huostassapidon lopettamista tulee harkita yhtä tarkasti kuin huostaanottopäätöstäkin. Huostassapidon edellytyksien olemassaoloa tulee arvioida ja tarkistaa sekä viranomaisaloitteisesti että asianomaisen hakemuksen johdosta. Lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä tulee myös arvioida huostassapidon jatkamisen edellytykset. (Saastamoinen 2008, 42–43.) Huostassapito on lopetettava välittömästi, mikäli huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. Alle 18-vuotiaan huostassapidon lakkauttaminen edellyttää, että lapsen kasvuolot ovat olennaisesti parantuneet. (Huostaanoton voimassaolo 2010.) Näyttöä kasvuolosuhteiden parantumisesta tulee yleensä olla pidemmältä ajalta kuin muutamalta kuukaudelta, jotta voidaan varmistua lapsen kasvuolosuhteiden pysyväluonteisesta parantumisesta ja näiden olosuhteiden vakiintumisesta (Saastamoinen 2008, 43).

Lapsen kotiuttamisen tulee aina tapahtua suunnitellusti ja usein onkin perusteltua, että ennen lopullista huostassapidon lopettamista lapsi palaa väliaikaisesti kotiin. Huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa vanhempansa hoidettavaksi väliaikaisesti, enintään kuudeksi kuukaudeksi, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista huostassapidon jälkeen. Kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, eikä lapsen etu enää edellytä sijaishuollon jatkamista, tulee huostassapito lopettaa. (Saastamoinen 2008, 44.)

Ennen huostaanoton lopettamispäätöstä tulee kuulla 12 vuotta täyttäneitä lasta, lapsen huoltajaa, lapsen vanhempia ja sitä kenen hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut. Päätös huostassapidon lopettamisesta annetaan kirjallisena asianomaisille. Päätökseen voivat asianomaiset hakea muutosta hallinto-oikeudelta 30 vuorokauden kuluessa päätöksen ja siihen liittyvän muutoksenhakuohjeistuksen tiedoksisaannista. Huostassapito lakkaa suoraan lastensuojelulain nojalla kun lapsi täyttää 18 vuotta, eikä tästä tarvitse tehdä erillistä hallintopäätöstä. (Saastamoinen 2008, 44–45.)

Kirjassa *Terveisiä sijaisperheestä!* Yhdessä lapsen parhaaksi (2008) Pirjo Räisänen kertoo oman tarinansa huostaanotosta ja sijaisperheessä elämisestä. Pirjo kertoo, että elettyään jonkin aikaa vuoroin kotona ja vuoroin turvakodissa äitinsä ja sisarustensa kanssa otettiin hänet huostaan. Pirjo kertoo kirjassa, että koko huostaanottotilanne oli hänen mielestään sekava, eikä hän ymmärtänyt, mitä hänelle ja hänen nuoremmille sisaruksilleen tapahtuu. Pirjo kertoo myös, ettei heitä valmisteltu huostaanottoa varten, eikä kukaan myöskään kuullut heidän mielipidettään asiasta. Muutaman kuukauden kuluttua Pirjon ja hänen sisarusten huostaanotosta, erotettiin heidät toisistaan, kun nuorin sisaruksista muutti sijaisperheeseen. Siirryttyään ensin vastaanottokodista lastenkotiin, pääsivät myös Pirjo ja hänen veljensä samaan sijaisperheeseen, johon heidän nuorin siskonsa oli sijoitettu aikaisemmin. (Arkimies 2008, 12 - 15.)

Pirjo kertoo kirjassa olleensa erittäin tyytyväinen sijaisperheeseen ja siihen, että he tekivät yhdessä asioita, kuten kävivät kaupassa. Ennen kaikkea Pirjo oli tyytyväinen siitä, että hän sai olla lapsi, eikä hänen tarvinnut huolehtia nuoremmista sisaruksistaan. Huonona puolena sijaisperheessä asumisesta Pirjo mainitsi sosiaalityöntekijöiden ennakokuluut häntä kohtaan. Pirjo kertoo, että sosiaalityöntekijät kyselivät sijaisperheen äidiltä usein, että joko Pirjo on ollut humalassa, käyttänyt huumeita tai karannut. Tämä suututti Pirjoa niin paljon, että hän päätti, ettei hänestä koskaan tule näiden ennakokuluulojen kaltaista nuorta. Pirjo pysyikin päätöksessään ja nykyään hän elää tasaisessa parisuhteessa ja työskentelee unelma-ammattissaan. Alkoholia Pirjo ei käytä juuri lainkaan. Pirjo kokee, että rakastava ja huolehtiva sijaisperhe on ollut hänen pelastuksensa, jonka ansiosta hän on päässyt elämässään näin pitkälle. (Arkimies 2008, 16 - 17.)

3.2 Avohuollon sijoitus

Sijoitus avohuollon tukitoimena on rajattu, tuen tarvetta arvioiva tai kuntouttava jakso. Se on suunnitelmallinen tukitoimi, joka järjestetään asiakassuunnitelman mukaisesti. Avohuollon sijoitus tulisi ensisijaisesti järjestää niin, että lapsi sijoitetaan yhdessä hänen huoltajansa tai muun hoidosta vastaavan henkilön kanssa. Koko perheen sijoitus voi tapahtua laitoksessa tai sitä voidaan järjestää perhehoidossa. (LSL 37. §.)

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena myös yksin, jos sijoitus on tarpeen, kun arvioidaan lapsen tuen tarvetta, tai lapsen kuntouttamiseksi. Avohuollon tukitoimena lapsi saatetaan sijoittaa väliaikaisesti yksin myös lapsen hoidosta vastaavan

henkilön sairastumisen tai vastaavan vuoksi. Lasta ei kuitenkaan voida sijoittaa avohuollon tukitoimena, jos huostaanoton edellytykset täyttyvät. (LSL 37. §.)

Avohuollon tukitoimia voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti ja edellytyksenä onkin, että lapsen huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi niihin suostuvat (Räty 2010, 261). Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen yhteydessä lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät kokonaan huoltajalla. Avohuollon tukitoimena sijoitettuun lapseen ei myöskään voida soveltaa lastensuojelulain 11 luvun mukaisia rajoitustoimenpiteitä, eikä lapsen ja lapsen läheisten yhteydenpitoa voida rajoittaa. Avohuollon sijoitus on lakkautettava, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi näin vaatii. (Saastamoinen 2008, 59–60.)

3.3 Jälkihuolto

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tarjottava huostaanoton päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle jälkihuolto, jota lapsen tai nuoren ei kuitenkaan ole pakko ottaa vastaan. Jälkihuolto tulee tarjota myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, sijoituksen kestänyttä yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistuttua yksin lapseen. Kiireellisen sijoituksen tai hallinto-oikeuden väliaikaisen määräyksen nojalla toteutettu sijaishuolto ei aiheuta kunnalle jälkihuoltovelvoitetta. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämisestä päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi tai nuori on ollut sijoituksen päättymisen jälkeen edellisen kerran lastensuojelun asiakkaana. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämisestä päättyy viimeistään nuoren täyttäessä 21 vuotta. (LSL 75. §.)

Jälkihuollolla pyritään helpottamaan lapsen tai nuoren kotiuttamista tai hänen itsenäistymistään. Tämä tarkoittaa sitä, että kunnan tulee tukea jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta tarpeen mukaisilla tukitoimilla. Tällaisia tukitoimia voivat olla esimerkiksi psykososiaalinen tuki sekä arjen selviytymisen tukeminen. Lapsen tai nuoren tarvitsemat jälkihuollon palvelut kartoitetaan hänelle laadittavassa jälkihuoltosuunnitelmassa. (Saastamoinen 2008, 61.) Jälkihuollon päättyessä on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet (LSL 76. §).

Yksi jälkihuollon muoto on nuoren sijoittaminen jälkihuoltona (Saastamoinen 2008, 61). Useiden nuorten kohdalla sijoitusta jatketaan 18-vuoden iän täyttämisen jälkeen,

esimerkiksi ammattikoulun tai lukion viimeisen vuoden käymisen turvaamiseksi. Tällöin on kyse sijoituksesta jälkihuoltona. (Laaksonen 2004, 31.) Jälkihuoltona sijoitettuun nuoreen ei voida soveltaa lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä, eikä hänen yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin voida rajoittaa (Saastamoinen 2010, 62).

4 AMMATILLISTEN PERHEKOTIEN LIITTO RY

Ammatillisten perhekotien liitto ry on toiminut vuodesta 1992 lähtien, ja nykyisen nimensä se on saanut vuonna 1995. Tätä ennen se toimi nimellä Yksityisten perhekotien liitto. (Sirén & Toivola 2006, 27.) Ammatillisten perhekotien liitto ry:n jäseninä on 94 perhekotia, joiden hoidossa on yli 500 lasta ja nuorta. Liittoon kuuluvia perhekoteja sijaitsee ympäri Suomea. (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010.)

Ammatillisten perhekotien liitto ry:n päämääränä on tukea perhekoteja tarjoamaan tasokkaita sijaishuoltopalveluja, sekä olla yhteistyössä muun lastensuojelukentän kanssa alan yleisten toimintaedellytysten parantamiseksi. Liiton toiminta-ajatuksena on suorittaa jatkuvaan arviointiin perustuvaa laatutyöskentelyä toimimalla yhteistyöelimenä jäsenperhekotien välillä. Myös osallistuminen aktiivisesti lastensuojelualan laadulliseen kehitys- ja yhteistyöhön on osa liiton toiminta-ajatusta. (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010.)

Ammatillisten perhekotien liitto ry:n toiminnan tavoitteena on, että jokaisessa jäsenperhekodissa olisi mahdollisuudet laadukkaaseen hoitotyöhön. Laadukkaalla hoitotyöllä tarkoitetaan sitä, että perhekodit toimivat asianmukaisissa toimitiloissa ja henkilöstö on vanhemmuuteen sitoutunutta, koulutettua ja kokenutta. Henkilöstöllä tulee olla myös motivaatiota ja riittävät voimavarat toimia lapsen edun ja eheyttävän kehityksen toteuttajina. (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010.)

Vuonna 2008 kaikista kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista 3 159 oli sijoitettuna ammatillisiin perhekoteihin (Lastensuojelu 2008, 2). Ammatilliset perhekodit ovat sijaiskodin ja lastensuojelulaitoksen väliin sijoittuva sijaishuoltomuoto (Saastamoinen 2008, 29). Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön oman kodin ulkopuolella tapahtuvaa hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hoidosta vastaavan henkilön yksityiskodissa (Sosiaalihuoltolaki 25. §). Ideaan ammatillisesta perhekodista liittyy ajatus ammatillisen osaamisen ja pysyvien ihmissuhteiden turvaamisesta (Laakso 2009, 36). Ammatillinen perhekoti on osana valtakun-

nallista lastensuojelun verkostoa (Ammatillisten perhekotien liitto ry luo laatua lastensuojeluun).

Ammatillisella perhekodilla tarkoitetaan yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain mukaisen lääninhallituksen luvan saanutta perhekotia, jossa vähintään kaksi hoidosta ja kasvatuksesta vastaavaa henkilöä asuu yhteisessä kodissa heidän mahdollisten omien ja sijoitettujen lasten kanssa (Saastamoinen 2008, 29 – 30). Ammatillisen perhekodin edellytyksenä on vuonna 2008 laadittujen jäsenyyskriteerien mukaan se, että molemmat perhekodin vanhemmat työskentelevät päätoimisesti perhekodissa. Vanhemmilla tulee myös olla vähintään kolmen vuoden lastensuojelun laitoshuollon tai perhekotityön kokemus. Perhekotivanhemmat käyvät säännöllisesti työnohjauksessa. (Ammatillisten perhekotien liitolle uudet jäsenyyskriteerit 2/2008, 12.) Henkilöstöä perhekodissa tulee olla riittävästi palvelujen tarpeeseen ja hoidettavien lasten ja nuorten lukumäärään nähden (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010). Ammatillisen perhekodin henkilöstöllä tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillinen koulutus. Henkilöstön ammatillisuuden vuoksi ammatillisten perhekotien odotetaan vastaavan vaativampaa hoidollista ja kasvatuksellista sijaishuoltoa vaativien lasten ja nuorten tarpeisiin. Ammatillisiin perhekoteihin sijoitetaan tavallisesti sellaisia lapsia tai nuoria, joita ei esimerkiksi vaikeahoitoisuuden vuoksi voida sijoittaa sijaisperheisiin. (Saastamoinen 2008, 29 – 30.)

Ammatillinen perhekoti on yritysmuodossa toimiva lasten sijaishuollon palvelumuoto, ja laki Yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta luokittelee ammatillisen perhekodin toiminnaltaan yksityisiin sosiaalipalveluihin kuuluvaksi. Kunnat ostavat perhekodeista lastensuojelulain perusteella sijoitusta tarvitseville lapsille sijaishoitopaikkoja. (Ammatillisten perhekotien liitto ry 2010.) Laki Yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta määrittelee 3. § mukaan ammatillisen perhekodin toimintaedellytyksiksi sen, että toimintayksikön tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopiva.

Ammatillinen perhekoti voi olla enintään 7-paikkainen ja peruslähtökohtana on, että kaikilla lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus yksityisyyteen (Ammatillisten perhekotien liitolle uudet jäsenyyskriteerit 2/2008, 12). Ammatillinen perhekoti arvioi kykynsä ja resurssinsa suhteessa jokaiseen perhekotiin muuttavaan lapseen tai nuoreen. Perhekoti sitoutuu myös luomaan tarvittavat puitteet, jotta lasta tai nuorta ei tar-

vitse vaikeahoitoisuuden tai resurssien vähyiden vuoksi siirtää pois perhekodista. Kunnilta perhekodit edellyttävät selkeää hoidon tavoitteiden määrittelyä sijoitettaessa lasta tai nuorta perhekotiin. Perhekoti ja kunta tekevätkin kunkin lapsen tai nuoren kohdalla kirjallisen hoitosopimuksen. (Ammatillisten perhekotien liitto ry luo laatua lastensuojeluun.)

5 LAPSILÄHTÖINEN LASTENSUOJELU

Traumatisoitunut tai haavoittavissa olosuhteissa elänyt lapsi koetaan arjen ympäristöissä usein haasteena, jonka kohtaamiseen tarvitaan tietynlaista erityisosaamista. Voidaankin ajatella, että lastensuojelussa lapsen suhtaudutaan usein kuin pommiin, jonka purkaminen vaatii räjähdysalan ammattilaisia. Ammatillisilla tarkoitetaan tässä vertauksessa muun muassa erilaisia terapeutteja. Lapsen kanssa työskentely koetaan usein vaikeana ja aikaa vievänä, eikä lasta pidetä kovinkaan luotettavana tiedonlähteenä. (Välivaara 2004, 11 – 12.)

Erilaisten kokemusten jakaminen ja ymmärretyksi tuleminen on keskeistä lapsen psyykkisen kehityksen kannalta, sillä toisen ihmisen ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen on yksi ihmisen perustarpeista. Lapsi itse tietää parhaiten, miltä hänestä tuntuu tai miten hän asiat kokee ja hänellä voikin olla sata erilaista tapaa kertoa elämästään. Lapsen kanssa työskentelevältä aikuiselta vaaditaankin tietynlaista herkkyyttä havainnoida lasta ja peilata hänen kokemusmaailmaansa. Vuoropuhelun syntymiseen lapsen kanssa edellytetään aikuiselta aikaa luottamuksen rakentamiseen ja lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lastensuojelussa sitä, että työntekijällä on tarpeeksi aikaa tavata lasta henkilökohtaisesti. (Välivaara 2004, 12.)

Lapsilähtöisen työskentelyn tulisi perustua lapsen yksilölliseen huomioimiseen sekä vastavuoroiseen vuorovaikutukseen, sillä vaikeissa olosuhteissa elänyttä lasta ei ole välttämättä kuultu, eikä hän ole tottunut siihen, että joku oikeasti ymmärtäisi häntä. Turvallisessa vuorovaikutuksessa lapsi voi alkaa hahmottaa omaa elämäänsä ja hän kokee hyötyvänsä työskentelystä aikuisen kanssa. Haavoittavissa olosuhteissa elänyt lapsi ei mene rikki siitä, että hänelle kerrotaan hänen sijoitukseensa johtaneet syyt. Tämä tulee kuitenkin kertoa lapselle hänen kehitystasoonsa suhteutettuna. Aikuisen avulla lapsi voi jopa saada realistisemmän ja selkeämmän kuvan tapahtuneesta. Oman elämäntarinan ymmärtäminen, vaikutusmahdollisuudet omaan elämään sekä syyllisyyden ja häpeäntunteesta vapautuminen luovat kaikki lapsen tulevaisuuden toivoa ja

mahdollistavat osaltaan hänen normaalin kasvun ja kehityksen. (Väliavaara 2004, 12 – 13.)

Lapsi tulee parhaiten autetuksi, kun hänen kasvuympäristönsä tarjoaa hänelle mahdollisuuksia tunteiden ja kokemusten ilmaistamiseen. Jos arkisessa elämässä vältellään vaikeiden asioiden käsittelemistä, voi se pahimmillaan johtaa ongelmien kasaantumiseen ja vaikeutumiseen. Lapsen huomioonottava vuorovaikutus ja mahdollisuus varhaiseen tukeen ja kuntoutukseen ovatkin keskeisiä lapsen kehitystä tukevia ympäristötekijöitä. (Väliavaara 2004, 13.)

Jokainen sijoitettu lapsi hyötyy siitä, että hänellä on mahdollisuus purkaa kokemuksiaan ja saada tukea kasvulleen turvallisessa ympäristössä. Mitä kokonaisvaltaisempaa tämä tuki on, sitä paremmat mahdollisuudet lapsella on olla ”selviytyjien” joukossa. Tällaiset ”selviytyjä”-lapset ovat kokeneet suojaavia kokemuksia kasvunsa aikana, jotka ovat osaltaan auttaneet heitä selviytymään, kehittymään ja rakentamaan itselleen eheämmän identiteetin. Kun lapsi pääsee tutustumaan itseensä ja elämäntarinaansa, hänen itsetuntemuksensa lisääntyy, mikä voi puolestaan vaikuttaa positiivisesti lapsen minäkuvaan. (Väliavaara 2004, 21.)

6 LAATU LASTENSUOJELUSSA.

Laatu on niistä ominaisuuksista muodostuva kokonaisuus, johon perustuu organisaation, tuotteen, palvelun tai tietyn prosessin kyky täyttää sille asetetut vaatimukset ja siihen kohdistuvat odotukset. Vaatimukset laadusta voivat perustua lainsäädäntöön, sopimuksiin, määräyksiin tai erikseen määriteltyihin asiakkaiden tarpeisiin. (Rousu & Holma 2004, 6.) Laatu mielletään arkikielessä yleensä positiivisesti, ja kukin laatusanan käyttäjä antaa sille vielä oman merkityksensä hyvästä. Laadun ydinkysymys erityisesti lastensuojelussa onkin, kenen hyvästä on kyse. (Rousu & Holma 2004, 10.)

Tänä päivänä usealla paikkakunnalla on tarjolla laadukkaita, monipuolisia ja kehittyneitä lastensuojelupalveluja. Laadunkehittämisen tarve ei kuitenkaan ole ohi, vaan se on osa jokapäiväistä työtä. Lastensuojelupalvelujen on kyettävä vastaamaan lasten ja nuorten sekä yhteiskunnan muuttuviin tilanteisiin. (Puonti, Saarnio & Hujala 2004, 256.)

Kyetäkseen tuottamaan hyvää laatua, on sosiaali- ja terveydenhuollon organisaation selvitettävä ja huomioitava eri tahojen tarpeet sekä palveluille kohdistuvat vaatimukset ja odotukset. Huomioiminen tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kasvatuskäytännöt, kuntoutusmenetelmät, asiakkaiden kohtelu ja työskentelytavat kehitetään sellaisiksi, että ne vastaavat asetettuihin vaatimuksiin. Myös organisaation arvojen tulisi heijastaa asiakaskunnan arvostamia asioita. (Rousu & Holma 2004, 10.)

Kuva 1. Tahoja, joista kohdistuu vaatimuksia hyvälle lastensuojelupalvelulle (Rousu & Holma 2004, 11).

Rousu & Holma (2004) kuvaavat julkaisussaan niitä tahoja, joista kohdistuu vaatimuksia hyvälle toiminnalle, hoidolle, kasvatukselle, kuntoutukselle tai muulle palvelulle lastensuojelussa (kuva 1). Tahot ovat samat vielä nykypäivänäkin, vaatimukset ovat vain muuttuneet astetta voimakkaammiksi ja tarpeet monimuotoisemmiksi. (Rousu & Holma 2004, 11.)

Lastensuojelun laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi henkilömitoitus laitoksissa, käytettävät laitosten tilat sekä erityisesti se, että kunnilla on riittävästi ammatillisesti päteviä sosiaalityöntekijöitä vastaamaan lastensuojelussa vaadittavasta sosiaalityön tekemisestä ja järjestämisestä. Laadultaan hyvä sosiaalihuolto sisältää myös sen, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa otetaan huomioon asiakkaan, tässä selvityksessä lapsen tai nuoren, toivomukset, mielipiteet, hänen etunsa ja yksilölliset tarpeensa sekä äidinkielenensä ja kulttuuritaustansa. Nämä erityistarpeet on otettava huomioon niin avohuollon palveluissa kuin sijaishuoltoakin järjestettäessä. (Räty 2010, 41 – 43.)

Lapsella tai nuorella on oikeus osallisuuteen ja tästä säädetäänkin laeissa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Lastensuojelussa osallisuudella tarkoitetaan sitä, miten lapsi tai nuori voi olla itse mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa työtä, jota hänen etunsa turvaamiseksi tehdään. (Palomaa 2010, 13.)

Lasten ja nuorten kohdalla osallistuminen omien asioiden hoitamiseen antaa kokemuksia siitä, että he tulevat kuulluiksi, että omat ajatukset ja mielipiteet ovat merkityksellisiä ja että asioihin voi vaikuttaa. Kun suunnitelmat ja päätökset syntyvät lapsen tai nuoren osallisuuden pohjalta lapsi tai nuori voi kokea päätökset omikseen, mikä jo itsessään on hyvin voimaannuttavaa. Lastensuojelutaustaisilla lapsilla ja nuorilla voi olla paljon kokemuksia siitä, että asiat vain tapahtuvat, eikä niille voida mitään. Heille mahdollisuus vaikuttaa omiin asioihin voi olla erityisen merkityksellistä. (Palomaa 2010, 19.) Laadukkaan lastensuojelun takaamiseksi sijaishuoltoon sijoitettujen lasten ja nuorten osallisuuden tulisi toteutua kaikilla elämän alueilla. Heille tulisi antaa mahdollisuus vaikuttaa ja sanoa mielipiteensä muun muassa omien tarpeiden, harrastusten ja läheisten kanssa tapahtuvan yhteydenpidon suhteen. (Palomaa 2010, 51.)

Sijoitetun lapsen arjessa ovat läsnä institutionaaliset tavoitteet ja ne raamittavatkin arkea. Lapset kuitenkin luovat arkeen vaihtelua. Maria Olkkonen ja Heidi Peltola (2007) tuovat opinnäytetyössään esiin sen, että lastensuojeluyksikön institutionaalisina ja yhteiskunnallisesti hyväksyttävinä tavoitteina ovat muun muassa koulunkäynnin tukeminen sekä säännöllisen päivärytmin ja elämänhallinnan oppiminen. Sijoitettujen lasten ja nuorten tulisi myös saada kokemuksia osallisuudesta, vastuuta sekä oppia elämässä tarvittavia taitoja. (Olkkonen & Peltola 2007, 18.)

Lastensuojeluun kohdistuvat odotukset ja vaatimukset näkyvät, tai niiden tulisi näkyä, laatukriteereissä, joita on laadittu työskentelyä ohjaamaan. Kriteerit konkretisoivat hyvän laadun ja ne toimivat mittapuuna hyvälle laadulle. (Rousu & Holma 2004, 10.)

6.1 Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit

Sijaishuollossa oli jo pitkään ollut tarve saada valtakunnallinen laatukriteeristö, joka perustuu ihmissuhdetyöhön ja erityisesti lastensuojelutyön asiantuntemukseen. Tavoitteen saavuttamiseksi käynnistettiin Lastensuojelun Keskusliitossa Laituri-projekti vuonna 2001. Laatukriteeristö on rakennettu yhteistyössä lastensuojelun valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Kriteeristöä tarvitsevat niin sijoitusyksiköt kuin sijoituksia tekevät työntekijätkin, sillä sen avulla yksiköt voivat esimerkiksi itse kartoittaa ja kehittää omaa toimintaansa. Kriteeristö auttaa myös varmistamaan sen, että lapsi sijoitetaan heti ensimmäisellä kerralla hänelle parhaiten sopivaan sijoituspaikkaan. Sijaishuollon laatukriteerit ohjaavat tarkastelemaan sijaishuoltoa lapsen näkökulmasta, ottaen kuitenkin huomioon sijaishuoltomuotojen monimuotoisuuden, ja ne osoittavat, mihin sijaishuoltopaikan toiminnassa tulisi kiinnittää huomiota sijaishuollon laatua arvioitaessa. Laatukriteereiden toivotaan myös tekevän sijaishuoltoa ymmärrettävämmäksi lapsille ja nuorille, heidän perheilleen, päättäjille sekä suurelle yleisölle. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 5.)

Lastensuojelun sijaishuollon palveluita tuotetaan niin isoissa kuin pienemmissäkin laitoksissa, ammatillisissa perhekodeissa ja sijaisperheissä. Sijaishuolto voi olla lyhytkestoista tai pitkäaikaista, suunnitelmallista tai akuuttia kriisityötä. Erilaisista toimintamuodoista ja – tavoista huolimatta sijaishuoltopaikkaan tulemisessa, siellä elämisessä ja sieltä lähtemisessä on lapsen kannalta niin paljon yhteisiä huomioitavia tekijöitä, että koko sijaishuollolle voitiin laatia yhteiset laatukriteerit. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 5 – 6.)

Laatukriteeristö keskittyy ainoastaan sijaishuollon sisällön laadun arviointiin. Sijaishuoltopaikka pystyy tarjoamaan laadukasta hoitoa ja kasvatusta vasta, kun sen toiminnan perusedellytykset, kuten arvot, toimintaperiaatteet, johtaminen ja henkilöstö ovat kunnossa. Sijaishuoltopaikan laatua kokonaisuudessaan tarkasteltaessa tarvitaan myös näiden alueiden arvioimista. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 10.)

6.2 Lapsen polku sijaishuollossa laatukriteerien mukaan

Sijaishuollon laatukriteerit voidaan kuvata lapsen polkuna, jossa ensimmäisenä on sijoitusprosessi arviointineen, tutustumisineen ja sopimisineen. Seuraavana on vaihe, jolloin eletään sijoituspaikassa ja lopuksi saatetaan lapsi tai nuori elämän seuraavaan vaiheeseen, kuten jälkihuoltoon. Lapsen polun kolmea eri vaihetta tarkastellaan laatukriteeristöissä yksityiskohtaisesti jakamalla ne kussakin tilanteessa tapahtuviin toimintoihin. Prosessikuvaukset luovat kehyksen lapsen tai nuoren henkilökohtaisen hoidon ja kasvatuksen suunnittelulle, johon myös lapsi tai nuori sekä mahdollisuuksien mukaan hänen läheisensä osallistuvat. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 8 – 9.)

Sijoitusvaiheen, eli 1. vaiheen, kriteereitä ovat muun muassa yhteydenotto ja tiedonkeruu, arviointi ja suunnittelu, tutustuminen ja sopiminen, lapsen tai nuoren tulo sekä sijoitusvaiheen arviointi. Näiden kriteerien päämääränä on lupaava alku hyvälle kasvatukselle ja hoidolle, jossa lapsi tai nuori ja hänen läheisensä ovat keskipisteenä. Myös lapsen tai nuoren tarpeiden ja niihin vastaamaan kykenevän sijaishuoltoapaikan löytyminen kuuluu sijoitusvaiheen päämääriin. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 14.)

Toisen vaiheen, eli vaiheen, jolloin lapsi tai nuori elää sijoituspaikassa, kriteereitä ovat asettuminen, kasvaminen yksikössä, yhteistyö lapsen verkostojen kanssa, sijoituksen päätyminen sekä sijoituksen arviointi. Näiden kriteerien päämääränä on lapsen tai nuoren edun mukainen hyvä kasvatusta ja hoito, kuntoutus sekä myönteiset ja läheiset ihmissuhteet. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 21.)

Riitta Laakso (2009) tutki väitöskirjassaan lastenkodeissa tehtävää työtä. Erityisen tarkastelun kohteena Laaksolla oli arkinen lastenkotityö. Laakson mukaan arkinen huolenpito luo perustan koko lastenkotityölle. Lastenkotityö on hoidon ja kasvatuksen rinnalla hyvin vahvasti myös huolehtimista, arjen pyörittämistä, lasten asioiden hoitoa ja lasten kanssa olemista. Yhtenä keskeisenä lastenkotityön sekä sijaishuollon tavoitteena onkin lasten arjen turvaaminen sekä normalisoiminen. Arkinen huolenpito on sijaishuollossa ominaista, sillä lastensuojelulaitoksessa eletään arkea lasten kanssa, joiden elämään liittyy usein kokemuksia puutteellisesta huolenpidosta, arjen epäsäännöllisyydestä sekä turvattomuudesta. Lastensuojelun ja sijaishuollon onkin tarkoitus tuottaa lapselle tai nuorelle hyviä kokemuksia arjesta, ja nämä kokemukset kulkevat lapsen tai nuoren mukana myös sijoituksen jälkeen. (Laakso 2009, 254–257.) Ongelmana lastenkotityössä voidaan pitää sitä, että tavallisissa perheissä olevat käytännöt rajoit-

tamisia ajatellen eivät ole käytössä sijaishuollossa. Nykyisen ohjeistuksen koetaan myös estävän maalaisjärjen mukaista toimintaa. Rajojen asettamisen ajatellaan kuitenkin olevan keskeinen osa sijaishuoltoa, sillä sen piirissä olevilla lapsilla tavataan usein enemmän rajattomuutta kuin muilla lapsilla. (Laurila 2009, 14.)

Viimeisen vaiheen, eli vaiheen, jossa saatetaan lapsi tai nuori elämän seuraavaan vaiheeseen, toisin sanoen jälkihuollon vaiheen, kriteereitä ovat suunnittelu, lapsen tai nuoren tukeminen, lähiverkoston tukeminen sekä päättäminen ja arviointi. Päämääränä jälkihuollon kriteerillä on saattaa lapsi takaisin kotiin tai nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi, jolla on oma sosiaalinen verkosto tukenaan. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 28.)

7 ELÄMÄNHALLINTA

Elämänhallinta voidaan jakaa kahteen eri ulottuvuuteen, jotka ovat sisäinen ja ulkoinen elämänhallinta. Ulkoinen elämänhallinta on ulkopuolisen silmin helpoiten havaittavissa. Ulkoisesta elämänhallinnasta kertoo esimerkiksi aineellinen hyvinvointi. Sisäisellä elämänhallinnalla puolestaan tarkoitetaan sitä, että henkilö on sopeutumiskykyinen ja pystyy suhtautumaan elämään positiivisesti. Vahvan sisäisen elämänhallinnan omaavat henkilöt kokevat, että vaikeatkin tapahtumat ovat ymmärrettäviä, hallittavia ja merkityksellisiä. Kokonaisuutena vahvoja elämänhallintaa tukevia tekijöitä ovat esimerkiksi tunne hyvästä terveydestä, riittävä sosiaalinen tuki, terveet elämäntavat sekä aktiivinen harrastaminen. Lisäksi elämänhallinnan tunteeseen vaikuttaa myös se, millainen usko yksilöllä on omiin kykyihinsä. (Martikainen 2009, 15 – 16.) Lapsen ja nuoren kehitys on aina yksilöllistä ja aikuisuuteen liittyvä itsenäisyys ja vastuu saavutetaan eri elämän alueilla eri aikaan ja erilaisissa olosuhteissa (Ruuskanen 2001, 4).

Oman kyvykkyyden tunteen syntymiseen vaikuttaa se, millaisia kokemuksia onnistumisista ja epäonnistumisista yksilölle on aiempien elämänvaiheiden aikana kertynyt. Erityisen tärkeitä aikoja oman kyvykkyyden tunteen kehittymisessä ovat lapsuus ja nuoruus, sillä ne ovat juuri niitä aikoja, jolloin oma persoona on vasta muodostumassa. Tällöin lähiympäristöstä tuleva epäjohdonmukainen ja epätarkoituksenmukainen palaute tulee helposti omaksuttua osaksi omaa persoona. (Martikainen 2009, 17 – 19.)

Sosiaaliset suhteet ovat nuoren hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ja vanhempien, sisarus-ten sekä ikätoverien lisäksi nuoren tukiverkoston kuuluu usein myös perheen ulkopuolisia henkilöitä. Tästä huolimatta perheen ja perhetilanteen merkitys on huomattava nuorten elämänhallintaan vaikuttava tekijä. Nuoret itse kokevat elämänhallintaa vahvistavina tekijöinä sen, että heillä on esimerkiksi hyvät välit vanhempiensa kanssa ja heidän vanhempansa tukevat heitä. Nuoret kokevat myös, että perheen saama apu esimerkiksi vanhemman päihdeongelman seurauksena, vahvistaa heidän elämänhallintaansa. Ilman ulkopuolista apua vanhempien päihdeongelma koetaan kuitenkin usein elämänhallintaa heikentävän tekijänä. Myös perheväkivalta sekä vanhempien huonot välit koetaan usein elämänhallintaa heikentävinä asioina. (Ruuskanen 2001, 47 – 48.)

7.1 Persoonallisuuden kehittyminen

Yleisesti ajatellaan, että on tiettyjä elämänvaiheita, jolloin yksilön persoona on erityisen herkkä ulkoa päin tuleville vaikutteille. Tällaisia vaiheita ovat eritoten lapsuus ja nuoruus. Tärkeänä vaiheena pidetään varhaislapsuuden kolmea ensimmäistä vuotta, jolloin tärkeimpiä vaikuttajia ovat lapsen lähimmässä fyysisessä ympäristössä vaikuttavat aikuiset. Turvallinen kiintymyssuhde sekä tasapainoinen kasvuympäristö edistävät esimerkiksi itsenäiseen toimintaan kykenevän, sosiaalisissa suhteissa taitavan ja oppimiseen positiivisesti suhtautuvan persoonan kehittymistä. Näiden valmiuksien myötä myöhempien elämänvaiheiden elämänhallinnan haasteiden kohtaaminen on lähtökohtaisesti helpompaa. Toisin on sellaisen henkilön kohdalla, jonka lapsuuden kiintymyssuhteet ovat olleet pikemminkin karttelevia tai ristiriitaisia. Tällaisen lapsen on vaikea etsiä korvaavia ihmissuhteita itselleen myöhemmässäkään elämänvaiheessa. Muihin ihmisiin luottaminen tai avun pyytäminen on kyseisessä tilanteessa erittäin vaikeaa myös aikuisiässä. (Martikainen 2009, 121–123.)

Yksi tärkeistä vaiheista on myös murrosikä, jolloin alkaa todellinen identiteetin myllerrys ja henkilö alkaa ensimmäistä kertaa tietoisesti miettiä sitä, kuka hän todella on ja kuka hänen pitäisi olla tullakseen sosiaalisesti hyväksytyksi. Tärkeää erilaisten toimintamallien sisäistämisessä onkin se, kenet tai minkä tahon nuori kokee tässä vaiheessa luottamuksen arvoiseksi niin, että on valmis hyväksymään kyseiseltä taholta tulevat mallit ja odotukset. Erityisesti nuorilla miehillä mediasta tai kaveripiiristä tuleviin odotuksiin perustuva ihanteiden etsintä, joka tapahtuu ilman terveitä aikuisuuden roolimalleja, voi johtaa väkivaltaisten tai muulla tavalla itsetuhoisten roolimallien si-

säistämiseen. (Martikainen 2009, 123–125.) Myös se, että nuoren tavoitteet ovat vahvasti ristiriidassa ympäristön odotusten kanssa, vaikeuttaa positiivisen minäkuvan muodostumista, eikä nuori tällöin koe hallitsevansa elämäänsä (Himmanen & Korhonen 2007, 20).

Kaiken kaikkiaan lapsuus ja nuoruus ovat siis keskeisellä sijalla persoonan kehityksessä. Tästä huolimatta erilaisten persoonallisuuden kehittymiseen vaikuttaneiden tekijöiden tiedostaminen myöhemmällä iällä mahdollistaa sen, että tasapainoisemman persoonallisuuden rakentaminen on aikuisiässäkin mahdollista. Vahingollisten ihmissuhteiden tai tapahtumien läpikäyminen ja työstäminen vie valtavasti energiaa. Menneisyyden läpikäyminen on kuitenkin välttämätöntä, jotta myöhemmässä elämässä on mahdollista rakentaa omaa persoonallisuutta ehjemmäksi ja samalla parantaa oman elämäntilanteen valmiuksia. Näin ollen lapsuuden tai nuoruuden huonot olosuhteet eivät yksin määrää sitä, millaiseksi elämä kokonaisuudessaan tulee muotoutumaan. (Martikainen 2009, 126–127.)

7.2 Elämäntilanteen haasteet

Erilaiset elämäntilanteeseen liittyvät ongelmat ovat hyvin tavallisia ja kuuluvat usein normaaliin arjesta selviytymiseen. Elämäntilanteen ongelmien ratkaisuun liittyvät keinot voivat kuitenkin olla hyvinkin erilaisia siksi, että yksilöön itseensä sekä hänen ympäristöönsä liittyvät syyt voivat olla hyvin monen tyyppisiä. Esimerkiksi vahvan omanarvontunnon ja pystyvyyden tunteen omaava henkilö lähtee miettimään ongelmien ratkaisua täysin eri tavalla kuin heikosti itseensä luottava henkilö. Myös henkilöiden elämän erilaiset olosuhteet, kuten lähiympäristöstä saatavilla oleva sosiaalinen tuki, voivat vahvasti rajoittaa niitä keinoja, joita kyseisessä tilanteessa ongelman ratkaisuun on käytettävissä. (Martikainen 2009, 19 – 20.)

Osassa tapauksista elämäntilanteen tunteen vaarantuessa henkilö ottaa selviytymiskeinokseen elämän totaaliseen kontrollointiin pyrkimisen. Tällöin epäonnistumisen mahdollisuudet yritetään poistaa sekä oman että läheisten elämän täydellisellä hallinnalla. Tämän selviytymiskeinon tekee kuitenkin ongelmalliseksi se, että elämäntilanteen ei yleensä ole vain yksilön omissa käsissä. Henkilön oma eläminen voi näin ollen muuttua painajaiseksi ja pitemmällä aikavälillä seurauksena on suurella todennäköisyydellä uupuminen. Tästä voi johtua myös entistä vakavampia elämäntilanteen ongelmia. Oman ja läheisten toiminnan voimakas kontrollointi on usein merkki kokonaisvaltai-

sesta elämänhallinnan tunteen säilymiseen liittyvästä pyrkimyksestä. Tällaiseen selviytymiskeinoon ajautuminen voi johtua esimerkiksi siitä, että henkilöllä on muutenkin vaikeuksia elämään, tulevaisuuteen ja muihin ihmisiin sekä itseensä luottamisessa. Menneisyydestä saattaa tällaisissa tapauksissa löytyä erityisesti lapsuuteen liittyviä voimakkaita häpäistyksiä, nolatuksi tai petetyksi tulemista sekä liian varhaiseen vastuun kantamiseen ajautumista. (Martikainen 2009, 20 – 22.)

Vanhempien käyttäessä päihteitä, joutuvat lapset usein ottamaan liikaa vastuuta itseltään aivan liian nuorena. Päihdeongelmista kärsivien vanhempien lapset usein myös häpeävät vanhempiansa käytöstä. Alkoholitiperheessä eläminen saattaa myös heikentää lapsen tai nuoren itsetuntoa, kuten Hanne kertoi hänelle käyneen Kouvolan Sanomissa 10.9.2010 olleessa artikkelissa Väärässä roolissa. Vanhemman päihteiden käyttö saattaa myös usein hajottaa muuten hyvän ja onnellisen perheen puolison väsyessä toisen puolison päihteiden käyttöön. Näin oli käynyt eräälle henkilölle, joka kertoi oman tarinansa Kouvolan sanomissa 12.9.2010 olleessa artikkelissa Pullosta pois.

Ihmisen, joka ei luota kehenkään ja joka on tottunut hallitsemaan kaikkea, voi olla erityisen vaikeaa myöntää edes itselleen tarvitsevansa apua, saati sitten kertoa ongelmistaan kenellekään ulkopuoliselle. Ratkaisujen löytyminen mahdollistuu vain, jos henkilö pystyy lopulta myöntämään oman epäonnistumisensa ja kykenemättömyytensä mahdollisten tilanteiden ratkaisuun. Tällainen nöyrtyminen voi parhaimmillaan johtaa omien rajojen tunnustamiseen ja tunnistamiseen sekä sen ymmärtämiseen, että apua on saatavilla, jos sitä vain uskaltaa hakea ja pyytää. (Martikainen 2009, 22 – 23.) Hyvä elämänhallinta ei ole riippuvainen vain henkilön kyvystä selviytyä, vaan pikemminkin kyvystä ja halusta tunnistaa omat voimavaransa ja avun tarpeensa (Martikainen 2009, 31).

7.2.1 Elämänhallinnan haasteet sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla

Huostaanotto on järkyttävä, kauhea ja lasta tai nuorta repivä kokemus. Nämä asiat eivät kuitenkaan poista sitä, etteikö huostaanotto olisi myös välttämätön toimintatapa joissakin tilanteissa. Siitä huolimatta on kamalaa joutua revityksi pois vanhempiansa luota. On järkyttävää joutua itse haluamaan pois kotoa esimerkiksi tilanteessa, kun vanhempi on pahasti sairas. On hirveää joutua soittamaan poliisille ja pakottaa itsensä toimimaan niin, että omat vanhemmat viedään pois. (Välivaara 2004, 3.)

Huostaanotettu lapsi tai nuori joutuu kohtaamaan tilanteista vaikeimman, sillä hän joutuu kieltämään omat vanhempansa. Tästä aiheutuva häpeä ja syyllisyys ovat sen verran vaikeita asioita, että jos ne ylipäättään jaksaa havaita, on juuri ja juuri mahdollista, että niitä jaksaa vielä ajatella. Jonkun tulisi osoittaa lapselle tai nuorelle, ettei hän ole syyllinen ja että hänet hyväksytään täysin ja ehdoitta. Lapselle tai nuorelle on tultava tunne siitä, että hänellä on oikeus pelastaa itsensä olemalla pois kotoa. (Välivaara 2004, 3.)

Lastensuojeluperheessä eletty lapsuus, huostaanotto ja sijoitus ovat ihmisen elämänsäkelussa mahdollisesti haavoittavia tekijöitä ja riski negatiivisiin seurauksiin on olemassa (Ketola 2008, 102). Sijoitetut lapset ja nuoret ovat usein kiintymysmalleiltaan ja vuorovaikutustaidoiltaan vaurioituneita. Tämä asettaa heitä hoitaville tahoille suuria haasteita. Kiintymyssuhdeteoria auttaa hoitamaan kehityksen pulmakohtia niin, että lapsi saa korjaavia kokemuksia, jotta hänen tulevaisuutensa olisi parempi. Hoitaminen vaatii tunnesuhteeseen perustuvia vuorovaikutussuhteita ja kiintymyssuhteita uusien, lapsen hoitoon sitoutuneiden aikuisten kanssa. (Ketola 2008, 32.) Pelkkä sijoitus ei siis ole riittävä apu huostaanotetulle lapselle, vaan tukea tarvitaan vielä sijoituksen jälkeenkin. Jotta lapsen kanssa työskentely olisi tuloksellista, tulee lapsen itse olla motivoitunut siihen. Lapsilähtöiset menetelmät ovatkin hyvä avain vuorovaikutuksen avaamiseen. (Välivaara 2004, 54 – 55.)

Lapsen itsetuntoon ja tulevaisuuden odotuksiin vaikuttaa pitkälti se, mistä hän itse ajattelee ongelmiansa johtuvan, kuinka pysyviksi hän ne arvioi ja miten paljon hän arvioi voivansa vaikuttaa elämäänsä. Mikäli lapsi kokee syiden johtuvan hänestä itsestään, tulkinta voi heikentää hänen itsetuntoaan. Jos lapsi puolestaan kokee ongelmien syyt pysyviksi, saattaa hänessä herätä toivottomuuden tunne. Toivo taas herää, jos on nähtävissä mahdollisuus muutokseen. Jos lapsi ei itse pysty vaikuttamaan ongelmiin, saattaa hän tuntea itsensä avuttomaksi. Lapset pyrkivät etsimään selityksiä ilmiöille, jotka he kokevat jollakin tavalla kielteisiksi tai epätavallisiksi. (Välivaara 2004, 54 – 55.)

Lapsi tarvitsee terveitä suhteita aikuisiin. Sijoitettujen lasten kohdalla törmätään kuitenkin usein siihen, että lapsen biologiset vanhemmat eivät ”anna lupaa” kiintyä sijaisvanhempiin. Usein myös väliaikaisuuden tunne heikentää lapsen kiintymistä uuteen perheeseen. Tällöin lapsi ei saa yhteiskunnan lupaa kiintyä sijaisvanhempiinsa.

Usein käy niin, että lapsi viettää muutaman vuoden sijoitettuna, jonka jälkeen palaa biologisten vanhempiensa luokse, jolloin kiintymystä uuteen perheeseen tai sijoituspaikkaan ei pääse syntymään, sillä väliaikaisuuden tunne on koko ajan ilmassa. (Ketola 2008, 48–49.) Suunnittelemattomilla muutoksilla ja sijoituksen epävarmuudella on myös negatiivinen vaikutus muun muassa koulunkäyntiin ja mielenterveyteen. Jatkuvuutta ja vakautta tulisikin painottaa sijoituksen alusta sijoituksen päättymiseen asti. (Kendrick 2008, 13.)

Sijoitettujen nuorten historia synnyttää usein korostettuja pohdintoja identiteetistä. Vastaus ei aina avaudu yhtä helposti kuin vastaavan ikäiselle omien vanhempiensa luona asuvalle nuorelle. Muutot ja kuuluminen niin sanotusti eri sukuihin voivat saada nuoren tuntemaan juurettomuutta. Myös jatkuvuuden tunne on voinut haavoittua ja muiden antamat määritelmät luovat hämäryyttä identiteettiin. (Ketola 2008, 100–102.) Osalla lastensuojelunuorista onkin erittäin suuria haasteita minuutensa ja identiteettinsä suhteen. Osa heistä arvostaa itseään ja on ylpeitä pärjäämisestään omin avuin, eivätkä näin ollen osaa ottaa tukea vastaan. Joidenkin nuorten minuus on puolestaan kaoottinen ja hajanainen ja toiset heistä kantavat alemmuuden tunnetta ja häpeän leimaa perheensä ja omien epäonnistumistensa vuoksi. (Lahikainen, Punamäki & Tamminen 2008, 167.)

Monilla lastensuojelun piiriin tulevilla lapsilla ja nuorilla on vaikeuksia koulunkäynnin suhteen. Koulunkäyntivaikeudet ja kouluttamattomuus voivat usein johtaa syrjäytymiseen myöhemmässä elämänvaiheessa. Koulunsa kesken jättäneet lapset ja nuoret ovat suuremmassa riskissä joutua tulevaisuudessaan työttömiksi ja vähävaraisiksi kuin lapset ja nuoret, jotka saavat hyvän koulutuksen. (Kendrick 2008, 21.)

Nuoren pitää aina jossakin vaiheessa irrottautua ja itsenäistyä kasvuympäristöstään. Tämä kehitysprosessi voi olla aika ajoin kivuliasta tasapainoilua vapauden, vastuun ja turvallisten rajojen välillä. Lastensuojelunuorella on usein heikommat lähtökohdat itsenäiseen asumiseen kuin nuorilla, jotka muuttavat itsenäisesti asumaan vanhempiensa luota, sillä itsenäistyminen on muutakin kuin pelkkä asunto. Nuoren valmistautumien itsenäisyyteen jää sijoituspaikassa usein kesken ja nuori lähetetään maailmalle ”keskenkasvuisena siipirikkona”. Lastensuojelunuoren ohjaaminen ja kasvaminen itsenäiseen elämään vaatii usein pitkäjänteistä ja suunnitelmallista työtä. Suurin työ itsenäisen elämän opettelussa tehdään jo sijoitusaikana, mutta silti arjen perustaitojen

puuttuminen nuoren muuttaessa saattaa tehdä tyhjäksi sijaishuollon aikaisen työn. (Himmanen & Korhonen 2007, 18–19.)

Yksinäisyyden sanotaan olevan yksi suurimmista ongelmista itsenäisesti muuttaneiden lastensuojelunurten kohdalla. Tämä voi johtua osaltaan siitä, kun nuori sijoituksen jälkeen palaa takasin kotikunnalleen jälkihuolettavaksi, ei vanhoja kaveriporukoita ja verkostoja olekaan enää olemassa. Sosiaalisten taitojen vaikeudet, syrjäänvetäytyvyys, arkuus ja kykenemättömyys asettua toisen asemaan ovat luonteenomaisia vaikeuksia, joita yksinäinen nuori kohtaa. Jälkihuollon keskeisimpiä tavoitteita onkin toimivan sosiaalisen verkoston rakentaminen nuoren tueksi. Tällä pyritään ennaltaehkäisemään sitä, etteivät yksinäisyydestä johtuvat ilmiöt vaikuta negatiivisesti nuoren elämään. Mikäli kuitenkin käy niin, että nuori jää sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle, aiheuttaa se vakavan syrjäytymisvaaran. (Himmanen & Korhonen 2007, 21–22)

7.2.2 Nyky-yhteiskunnan haasteet elämänhallinnalle

Aikakaudellemme tyypillinen, aiempiin aikakausiin nähden uusi elämänhallinnalle haasteita tuova tekijä on yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallista arvomaailmaa määrittävien auktoriteettien katoaminen. Enää ei siis ole sellaista tahoja, joka voisi kertoa ihmisille, millaisten arvojen noudattaminen olisi oman hyvinvoinnin etsimisessä hyväksyttävää, tai miten erilaisiin elämänhallintaa uhkaaviin arvoristiriitoihin liittyvät tilanteet tulisi ratkaista. (Martikainen 2009, 113.) Edellä mainittujen tahojen puuttuessa nuoren aikuisen elämään kohdistuvien haasteiden kohtaaminen muuttuu luonnollisestikin entistä vaikeammaksi. Yleisesti ottaen juuri itselle tärkeät arvot ovat niitä, joiden avulla yksilö pyrkii tekemään valintoja ja ratkaisemaan omaan elämäänsä liittyviä ristiriitoja. Omien arvojen mukainen elämä tuottaa elämään tyytyväisyyttä ja sen kokemusta, että elämä voisi olla jotenkin hallittavissa. (Martikainen 2009, 117.)

8 SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN

8.1 Tutkimusongelmat

Selvityksen tarkoituksena on tuoda esille ammatillisista perhekodeista itsenäistyneiden nuorten aikuisten kokemuksia siitä, millä tavoin he kokevat ammatillisissa perhekodeissa asumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä. Selvityksen avulla pyrimme myös

keräämään tietoa ammatillisten perhekotien kehittämiseksi. Tutkimuskysymys on seuraava:

- Miten ammatillisista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset ovat kokeneet perhekodeissa asumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä?

Alakysymyksiä ovat seuraavat:

- Millainen suhde nuoren ja perhekotivanhempien välille muodostui sijoituksen aikana?
- Millaiseksi nuoret kokivat arjen sujumisen ammatillisessa perhekodissa sijoituksensa aikana?

8.2 Tutkimus- ja aineistonhankintamenetelmät

Selvitys on toteutettu käyttäen laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Lähtökohtana laadullisessa selvityksessä on todellisen elämän kuvaaminen ja tähän sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on moninainen. Laadullisessa selvityksessä kohdetta pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisessa selvityksessä on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuusväittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.) Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu käytettäväksi silloin, kun ollaan kiinnostuneita asioista, joita ei voi mitata määrällisesti, ja kun halutaan tutkia luonnollisia tilanteita, joissa ei voi kontrolloida kaikkia vaikuttavia tekijöitä (Silius & Tervakari 2005).

Laadullinen tutkimusmenetelmä valittiin tähän opinnäytetyöhön sen vuoksi, että tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan kohteena olevaa ilmiötä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja ymmärtää ammatillisista perhekodeista itsenäistyneiden nuorten kokemuksia perhekotien vaikutuksista. Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu tähän opinnäytetyöhön myös sen vuoksi, että pyrimme kuvaamaan tilanteita, joissa kaikkia vaikuttavia tekijöitä ei voida kontrolloida.

Laadullisen selvityksen perussääntönä voidaan pitää sitä, että jos halutaan saada selville ihmisten ajatuksia, mielipiteitä, uskomuksia tai kokemuksia, aineistonhankintamenetelmänä kannattaa käyttää haastatteluja, kyselylomakkeita tai asenneskaaloja

(Hirsjärvi ym. 2009, 185). Tämän selvityksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin kyselylomake, joka sisältää sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kyselylomakkeisiin päädyttiin siksi, että haluttiin saada selville tutkimusjoukon kokemuksia, ajatuksia ja mielipiteitä. Kyselyn etuna on se, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Kyselylomakkeen avulla toteutettavalla tutkimuksella on joitakin heikkouksia ja yksi niistä on se, ettei tiedetä kuinka tosissaan vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. Ennalta ei myöskään pysty tietämään, kuinka onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat ja väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. Myös vastaamattomuus on hyvin yleistä. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Saimme tilaajaltamme osoitetiedot vain 33:lle ammatillisessa perhekodeissa asuneelle henkilölle. Otoksena tämä oli liian pieni, joten päädyimme täydentämään aineistoamme myös puhelimella tehtävin haastatteluin. Haastattelurungon teimme kyselylomakkeen pohjalta. Haastattelun etuna on se, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt usein saadaan mukaan tutkimukseen (Hirsjärvi ym. 2009, 206). Halusimme myös selventää jo kyselylomakkeilla saatuja vastauksia sekä syventää niitä. Koska haastattelurungon teimme kyselylomakkeen pohjalta, on haastattelu strukturoitu eli lomakehaastattelu. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten ja väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on ennalta määrätty (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Strukturoituun haastatteluun päädyimme myös siksi, että itse haastattelu on suhteellisen helppo tehdä, eikä se vie niin paljon aikaa kuin esimerkiksi teemahaastattelu. Haastatteluiden huonona puolena on se, että haastatteluissa on taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 206).

8.3 Selvityksen kohderyhmä

Selvityksen kohderyhmä koostui lopulta 14 kyselylomakkeeseen ja 6 haastatteluun vastanneesta henkilöstä. Kyselylomakkeeseen vastanneet olivat 18 – 30-vuotiaita, joista 4 vastaajaa oli miehiä ja loput 10 naisia. Sijoitukset ammatillisissa perhekodeissa olivat kestoltaan 11 kuukaudesta lähes 11 vuoteen. 4 kyselylomakkeeseen vastanneista oli sijoitettu avohuollon sijoituksena ja loput 10 olivat huostaanotettuja. Osalla vastanneista sijoitus oli myös jatkunut jälkihuollon sijoituksena heidän täytettyään 18 vuotta.

Haastatteluihin vastanneet olivat 19 – 28-vuotiaita, joista 3 oli miehiä ja 3 naisia. Haastateltavien henkilöiden sijoitukset ammatillisissa perhekodeissa olivat kestoaltaan 4 vuodesta 14 vuoteen. Vastaajat olivat kaikki huostaanotettuja ja osalla heistä sijoitus oli jatkunut jälkihuollon sijoituksena heidän täytettyään 18 vuotta. Yksi vastaaja asui edelleen perhekodissa jälkihuollon sijoituksena.

8.4 Selvityksen suorittaminen

Valitsimme työmme aiheen valmiista tilauksesta Ammatillisten perhekotien liitto ry:ltä. Aihetta saimme kuitenkin muokata melko vapaasti oman näköisemme. Opinnäytetyömme aihe vahvistettiin opettajien kokouksessa 7.10.2009 ja ohjaavaksi opettajaksemme tuli Ari Vesanen. Lähetimme tutkimussuunnitelmamme Ammatillisten perhekotien liitto ry:n puheenjohtaja Kari Kokolle, jolta toivoimme kehitysehdotuksia työhömmme tutkimussuunnitelmaamme pohjaten. Tutkimussuunnitelmasta ilmeni työn tarkoitus ja tavoitteet sekä toteutus ja alustava aikataulu. Tutkimusluvan työlemme anoimme toukokuussa 2010 (liite 1).

Keväällä 2010 laadimme kyselylomakkeen, jonka lähetimme kommentoitavaksi sekä ohjaavalle opettajallemme että Ammatillisten perhekotien liitto ry:n yhteyshenkilölle. Heidän kommenttiansa ja ohjeidensa avulla työstimme kyselylomakkeen lopulliseen muotoonsa (liite 2). Saimme työmme tilaajalta osoitetiedot 33 henkilölle, joille lähetimme kyselylomakkeen toukokuun 2010 aikana. Kyselylomakkeiden mukana lähetimme saatekirjeen (liite 4) sekä palautuskuoren, jonka postimaksu oli valmiiksi maksettu. Kyselylomakkeita meille palautui 14 vastausprosentin ollessa näin 42. Kyselylomakkeet ovat sittemmin tuhottu.

Liian vähäisen otoksen ja osoitetietojen puutteen vuoksi päätimme tehdä kyselylomakkeiden lisäksi noin 10 puhelinhaastattelua. Haastattelun rungon (liite 3) teimme pohjaten kyselylomakkeeseen. Puhelinnumerot haastatteluja varten saimme työmme tilaajalta. Koska osaan saamistamme puhelinnumeroista ei saanut lainkaan yhteyttä, tai ei vastattu useista yrityksistä huolimatta, saimme lopulta tehtyä 6 haastattelua. Nauhoitimme haastattelut niiden litteroinnin helpottamiseksi. Haastatteluäänitteet on sittemmin tuhottu. Vastaajat haastattelimme ja aineiston litteroimme heinä-elokuussa 2010.

8.5 Aineiston luotettavuus

Ammatillisten perhekotien liitto ry on valtakunnallinen yhdistys, jonka jäsenperhekoteja sijaitsee ympäri Suomea. Tilaajaltamme saamamme vähäisen otoksen vuoksi, tutkimusjoukko ei kata koko yhdistyksen perhekoteja. Selvityksemme tulokset eivät näin ollen ole yleistettävissä koskemaan kaikkia Ammatillisten perhekotien liitto ry:n perhekoteja, vaikkakin niitä voitaneen pitää suuntaa antavina.

Laadullisessa selvityksessä validiutta, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin, on vaikea mitata. Sama pätee myös reliabiliteettiin, eli tutkimustulosten toistettavuuteen. Laadullisessa selvityksessä aineistosta ei myöskään ole tarkoitus tehdä päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Sillä selvityksestä tekemämme käsitykset ovat sidoksissa vastaajien tietoon, kokemuksiin ja elämäntilanteeseen, ei tulosten yleistettävyys ole perusteltua. Tutkimalla yksittäisiä tapauksia tarkasti, saadaan kuitenkin näkyviin, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein.

8.6 Aineiston analysointi

Selvityksemme aineisto koostuu 14 kyselylomakkeesta ja 6 haastattelusta. Kaikki haastattelut litteroimme sanatarkasti ja kyselylomakkeilla kerätyt monivalintakysymykset purimme SPSS – tilasto-ohjelman (Statistical Package for the Social Sciences) avulla. Halusimme käyttää ohjelmaa, jotta näemme selkeästi, miten vastaukset ovat jakautuneet.

Aineiston analysoinnissa käytimme teemoittelua. Teemoittelu on laadullisen analyysin menetelmä, jossa aineistosta pyritään hahmottamaan erilaisia aihepiirejä, eli teemoja (Teemoittelu 2010). Teemat, joita aineistonkeruussa nousee esiin, löytyvät yleensä vaihtelevissa määrin sekä eri tavoin koko aineistosta. Haastattelujen aineisto voidaankin helposti järjestellä teemoittain litteroinnin jälkeen. Kun aineisto järjestellään teemojen mukaan, kunkin teeman alle kootaan aineistosta ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Selvityksemme teemoiksi nousivat sijoituksen syyt ja kuuleminen, elämää perhekodissa, sijoituksen päätyminen, suhteet muihin perhekodin ihmisiin, nykyaika sekä sijoituksen merkitys. Itse käytimme haastattelujen ja kyselylomakkeiden avointen kysymysten analysoinnissa leikkaa-liimaa-tekniikkaa, eli kokosimme tietyn teeman alle kyseiseen aihealueeseen liittyvät vastaukset, jonka jälkeen pohdimme vastausten eroja ja yhtäläisyyksiä. Tut-

kimusraportissa esitetään teemojen käsittelyn yhteydessä suoria lainauksia aineistosta, joiden tarkoituksena on antaa havainnollistavia esimerkkejä lukijalle. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

9 KYSELYLOMAKKEIDEN TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistui 14 kyselylomakkeeseen vastannutta ammatillisista perhekohteista itsenäistynyttä nuorta aikuista. Vastaajista 4 oli miehiä ja 10 naisia. Kyselylomakkeet koodattiin numeroin (1 – 14), jotta vastaajat pysyvät nimettöminä. Suorissa avoimien kysymysten lainauksissa käytetään tätä koodia. (...) tarkoittaa sitä, että vastauksesta on jätetty osa pois kyseisessä kohdassa.

9.1 Sijoituksen syyt ja kuuleminen

Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajien omia käsityksiä sijoitukseen johtaneista syistä sekä sitä, kuultiinko heitä sijoituspaikkaa valittaessa. Puolet vastaajista koki, että heitä ei ollut kuultu sijoituspaikkaa valittaessa. Kysymys sijoitukseen johtaneista syistä oli monivalintakysymys, jossa syyt oli jaoteltu kahteen eri ryhmään: ”vanhempiin liittyvät seikat” sekä ”lapsen / nuoren omat vaikeudet”. Vastaaja sai valita tässä kysymyksessä niin monta vaihtoehtoa kuin halusi. Vastaukset jakautuivat taulukon 1 mukaisesti.

Taulukko 1. Sijoituksen syyt tutkimusjoukon omien käsitysten mukaan.

Vanhempiin liittyvät seikat	27
alkoholin käyttö	5
muut päihteet	0
psykkiset vaikeudet	3
asumus- tai avioero	1
perheväkivalta	4
sairaus tai vammaisuus	2
kuolema	2
hoidon laiminlyönti	3
riitelyt vanhempien ja lapsen välillä	5
muu	2
Lapsen / nuoren omat vaikeudet	24
koulun käynti	8
alkoholin käyttö	2
muut päihteet	0
psykkiset vaikeudet	3
rikollinen käyttäytyminen	1
väkivaltainen käyttäytyminen	2
ei halunnut noudattaa kotona annettuja sääntöjä	4
karkaili / oli luvatta pois yötä	3
muu	1
ei osaa sanoa tai ei tiedä sijoituksen syytä	1

Suurin osa vastaajista valitsi sijoitukselle syitä molemmilta osa-alueilta. Kuitenkin muutama vastaaja oli nähnyt sijoituksen johtuneen pelkästään joko vanhemmista tai nuoresta itsestään. Yleisesti ottaen vastaukset jakautuivat melko tasaisesti molempien osa-alueiden välillä. Vain yksi vastaaja ei osannut sanoa tai ei tiennyt sijoituksensa syytä. ”Muut päihteet” – vaihtoehtoa ei kukaan vastaajista valinnut kummastakaan osa-alueesta.

9.1.1 Vanhempiin liittyvät seikat

Yleisimmin sijoitukseen johtaneiksi syiksi valittiin vanhempiin liittyvissä seikoissa ”vanhempien alkoholin käyttö” sekä ”riitelyt vanhemman ja lapsen välillä”. Muu lähes yhtä yleinen syy oli ”perheväkivalta”. Kaksi vastaajaa oli valinnut muun vanhempiin liittyvän syyn. Toinen heistä oli ilmoittanut muuksi syyksi sijaisvanhempien muuton SOS-lapsikylästä, eikä hän kertonut mitään muita syitä sijoitukselleen. Toinen vastaaja oli ilmoittanut muuksi vanhempiin liittyväksi syyksi hyväksikäytön. Tämän lisäksi hän oli myös valinnut yhden hänestä itsestään johtuneen syyn sijoitukselle.

9.1.2 Lapsen tai nuoren omat vaikeudet

Lapsen / nuoren omiin vaikeuksiin liittyvistä sijoituksen syistä selkeimmin esiin nousi ”koulunkäynti”. Toiseksi yleisimmäksi syyksi nousi ”haluttomuus noudattaa kotona annettuja sääntöjä”. Yksi vastaajista oli valinnut tästä osiosta ainoastaan ”muu syy” – vaihtoehdon, mutta hän ei ollut nimennyt syytä.

9.2 Elämää perhekodissa

9.2.1 Vaikutusmahdollisuudet

Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajien kokemuksia siitä, saivatko he vaikuttaa sijoituspaikan toimintaan ja viihtyisyyteen. Vastaajat arvioivat asteikolla 1-6 vaikuttamismahdollisuuksiaan (1= ei lainkaan, 6= erittäin paljon). Vastaajia pyydettiin myös kertomaan, millä tavoin he olivat saaneet vaikuttaa.

Kysyttäessä vaikutusmahdollisuuksista perhekodin toimintaan, oli yleisimmin vastattu, ettei vaikutusmahdollisuuksia koettu olleen lainkaan. 14 vastaajasta 10 oli valinnut vähäiset vaikutusmahdollisuudet, mikä tarkoittaa sitä, että he olivat sijoittaneet vaikutusmahdollisuutensa asteikon luvuille 1 – 3. Ainoastaan yksi vastaaja koki saaneensa vaikuttaa toimintaan paljon ja yksikään vastaaja ei ollut valinnut kyselylomakkeesta vaihtoehtoa ”erittäin paljon”. Yksi vastaaja ei ollut vastannut kysymykseen lainkaan. Vastaajat, jotka olivat kokeneet saaneensa vaikuttaa perhekodin toimintaan, kertoivat esimerkkeinä muun muassa leivonnan, sääntöjen laatimisen yhdessä henkilökunnan kanssa sekä retkien suunnittelemisen.

Kysyttäessä vaikutusmahdollisuuksista perhekodin viihtyisyyteen, olivat vastaukset jakautuneet melko tasaisesti asteikolle. Yleisimmät valitut vastausvaihtoehdot olivatkin ”ei lainkaan” ja ”melko paljon”. Yksi vastaaja koki saaneensa vaikuttaa viihtyisyyteen jopa ”erittäin paljon”. Vastaajat, jotka olivat kokeneet saaneensa vaikuttaa perhekodin viihtyisyyteen, kertoivat esimerkkinä oman huoneen sisustamisen, joka tuli esille useassa kyselylomakkeessa.

9.2.2 Tukeminen

Kaikki kyselylomakkeeseen vastanneet kokivat, että heitä oli tuettu niin yhteydenpidossa läheisiin ihmisiin kuin koulunkäynnissä ja harrastuksissakin. Yhteydenpidon tukemisesta vastauksista tuli selkeästi esiin se, että vastaajia kuljetettiin tapaamaan sukulaisiaan tai että he saivat kulkea perhekodin kustantamana sukulaistensa luokse. Vastaajat toivat esille myös yökyläilyt vanhempiensa tai muiden sukulaistensa luona. Useat vastaajat toivat esille myös puheluiden merkityksen yhteydenpidossa ja perhekodin vanhempien kerrottiin kannustaneen yhteydenpitoon. Useassa vastauksessa oli vastattu kyseiseen kysymykseen erittäin lyhyesti erittelemättä, kuinka yhteydenpitoa tuettiin. Esimerkkeinä tästä ovat muun muassa:

Muistutettiin, että yhteydenpito on tärkeää (7)

Säännöllisellä yhteydenpidolla (8)

Erittäin hyvin (12).

Yksi vastaaja kertoi, että hän oli kokenut yhteydenpidon läheisiin ihmisiin aluksi hankalaksi, sillä perhecodissa rajoitettiin yhteydenpitoa sijoituksen alussa. Vastaaja kertoi, että hän sai alussa soittaa vain kerran viikossa 15 minuuttia kestäneen puhelun perheelleen. Sijoituksen edetessä yhteydenpito läheisiin kuitenkin vastaajan mukaan helpottui.

Koulunkäynnin tukemisesta osa vastaajista kertoi, että heitä oli kannustettu koulunkäyntiin. Yksi vastaaja olisi kuitenkin toivonut kannustusta enemmän. Kannustuksen puutteesta huolimatta vastaaja koki olleensa hyvä koulussa, eikä hän edes tarvinnut paljoakaan apua. Muutama vastaajaa kertoi, että perhekodilta oltiin aktiivisesti yhteydessä kouluihin ja näin ollen tiedettiin mahdollisista erityisen tuen tarpeista. Kaksi vastaajaa kävi kotikoulua perhekodin yhteydessä ja kahdelle muulle vastaajalle oli palkattu erillinen tukiopettaja tai henkilökohtainen avustaja opiskelun tueksi.

Harrastustoiminnan tukemisesta kysyttäessä kaikki vastaajat kertoivat perhekodin kannustaneen ja jopa tarjonneen erilaisia vaihtoehtoja harrastamiseen. Osa vastaajista toi esille myös sen, että harrastettiin yhdessä perhekodin henkilökunnan kanssa. Tästä esimerkkeinä ovat erilaisissa tapahtumissa käynnit sekä eräretket. Tukimuodoksi vas-

taajat olivat mieltäneet myös sen, että perhekoti maksoi harrastuskustannukset sekä kuljetti harrastuksiin. Osa vastaajista kertoi heidän saaneen itse valita itselleen mieluisan harrastuksen ja heidän toiveitaan kuultiin. Kaksi vastaajaa toi selkeästi esille sen, että he olivat saaneet kokeilla erilaisia harrastuksia. Yksi vastaaja toi vastauksessaan esiin perhekodin erinomaiset puitteet harrastamiselle, kuten kuntosalin ja uintimahdollisuuden.

9.2.3 Säännöt

Kyselylomakkeessa kysyttiin noudattivatko vastaajat perhekodissa annettuja sääntöjä sijoituksen aikana ja yleisimmäksi vastaukseksi tuli ”kyllä”. Ne vastaajat, jotka eivät puolestaan olleet noudattaneet annettuja rajoja kertoivat yleisimmäksi syyksi tähän tupakoinnin.

Ainoastaan tupakointi rajoituksia en noudattanut. Jatkoin tupakointia perhekotiin muuton jälkeen ensin salaa mutta eihän se kauaa salassa pysynyt joten keskustelua asiasta oli paljon. Perhekoti vanhemmat eivät kuitenkaan tehneet asiasta loppu pelissä kovinkaan suurta numeroa koska se ei ollut päällimmäinen murhe enkä koskaan polttanut perhekodilla vaan aina jossain muualla. (3)

Myös karkailu ja myöhästymiset annetuista kotiintuloajoista mainittiin useamman kerran. Yleinen kapinointi annettuja sääntöjä vastaan, alkoholinkäyttö sekä riitely mainittiin jokainen kerran syyksi sääntöjen noudattamatta jättämiselle.

Mielipidettä perhekodissa annetuista säännöistä kysyttiin kyselylomakkeessa monivaihtokysymyksenä. Ehdottomasti suurin osa vastaajista koki rajojen asettamisen edistäneen heidän omaa kasvuaan. Kaksi vastaajaa koki kuitenkin, ettei rajoilla ollut lainkaan vaikutusta heidän omaan kasvuunsa ja vain yksi vastaaja koki rajojen olleen liian tiukat. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan ollut sitä mieltä, ettei rajoja olisi asetettu sijoituspaikoissa lainkaan.

9.3 Sijoituksen päätyminen

9.3.1 Ammatillisen perhekodin tuki

Kyselylomakkeissa kysyttiin vastaajien näkemystä siitä, opetettiinko sijoituspaikoissa rahankäyttöä, kuten laskujen maksamista. Suurin osa vastaajista kertoi, että heille oli opetettu rahankäyttöä. Muutama vastaaja puolestaan oli sitä mieltä, että heille ei ollut opetettu rahankäyttöä ja yksi vastaaja ei ollut mielestään tarvinnut opetusta.

Kyselylomakkeissa kysyttiin monivalintakysymyksellä sitä, minkälaista tukea vastaajat olivat saaneet ammatillisista perhekodeista lähtiessään. Tässä kysymyksessä vastaajat saivat valita useita vastausvaihtoehtoja. Yleisimmiksi tukimuodoiksi nousivat avun saaminen asunnon hankkimisessa ja laittamisessa sekä apu muissa käytännön asioissa. Yksi vastaaja toi esille toisen kysymyksen yhteydessä, että perhekodin vanhemmat olivat käyneet hänen luonaan sijoituksen päätyttyä viikoittain. Myöhemmin käyntejä harvennettiin. Tämän kyseinen vastaaja oli kokenut tukitoimena omilleen muuton yhteydessä. Kaksi vastaajaa oli valinnut vastausvaihtoehdon, jonka mukaan he eivät halunneet tukea. Kyselylomakkeessa annettiin mahdollisuus perustella tämän vaihtoehdon valintaa, mutta kumpikaan vastaajista ei ollut näin tehnyt. Usea vastaaja oli valinnut vaihtoehdon, jonka mukaan heille ei tarjottu tukea lainkaan.

9.3.2 Jälkihuollon osuus sijoituksen päätyttyä

Jälkihuollon vastaanottoa kysyttäessä, lähes kaikki vastaajat kertoivat ottaneensa vastaan jälkihuoltoa sijoituksen päättyessä. Rahallinen tuki oli yleisin saaduista jälkihuollon tukimuodoista. Apua oli saatu myös asunnon hankintaan sekä laittamiseen. Rahallinen ja asumiseen liittyvä tuki olivat osalla vastaajista selkeästi erillään, mutta suurimmalla osalla vastaajista ne liittyivät jollakin tavalla toisiinsa. Eräs jälkihuoltoa vastaanottanut kertoi saaneensa sitä kautta itselleen myös tukihenkilön. Yksi vastaaja ei ollut vastannut tähän kysymykseen lainkaan. Yksi vastaaja vastasi, ettei ollut ottanut jälkihuoltoa vastaan, sillä oli mennyt naimisiin, eikä hän enää ollut oman käsityksensä mukaan saanut jälkihuoltoa.

9.3.3 Muutto perhekodista

Puolet kyselylomakkeisiin vastanneista henkilöistä muutti sijoituksen päätyttyä yksin omaan asuntoon. Kolme kyselylomakkeeseen vastannutta henkilöä muutti sijoituksen päätyttyä takaisin vanhemman tai vanhempiensa luokse. Loput, eli neljä vastaajaa, muuttivat sijoituspaikasta yhteiseen kotiin avo- tai aviopuolisonsa kanssa.

9.4 Suhteet muihin perhekodin ihmisiin

Kyselylomakkeessa kysyttiin sijoituksen aikana muodostuneista suhteista sekä siitä, pitävätkö vastaajat edelleen yhteyttä perhekotivanhempiinsa. Kysyttäessä muodostuneesta suhteesta muihin perhekodissa asuneisiin lapsiin, kertoivat lähes kaikki vastaajat muodostuneen suhteen olleen joissakin määrin hyvä. Heistä puolet piti muodostunutta suhdetta erittäin hyvänä. Kaksi vastaajaa arvioi muodostuneen suhteen muihin perhekodin lapsiin olleen melko huono. Syitä suhteiden laatuun eivät vastaajat kuitenkaan olleet selittäneet enempää, sillä sitä ei kysytty kyselylomakkeessa.

Kyselylomakkeessa kysyttiin, oliko perhekodeissa ollut vastaajien mielestä tarpeeksi henkilökuntaa. Kaikki vastaajat kertoivat henkilökuntaa olleen heidän mielestään tarpeeksi. Yksi vastaaja toi kuitenkin esille sen, että hänen mielestään on vaikea ajatella asiaa niin, onko henkilökuntaa tarpeeksi vai ei, sillä hän koki perhekodin olleen hänen oma perheensä. Vastauksesta käy ilmi, että kyseisessä perhekodissa ei ilmeisesti ole ollut muuta henkilökuntaa kuin perhekodin vanhemmat, eikä vastaaja ollut sitä kaivannutkaan:

(...) Eihän esim. suuressa perheessäkään varmaan lapset ajattele, että olisipa täällä äidin ja isän lisäksi henkilökuntaa enemmän. (1)

Kaikki kyselylomakkeisiin vastanneet olivat sitä mieltä, että muodostunut suhde perhekodin vanhempiin oli luottamuksellinen ja avoin. Yksi vastaaja kertoi suhteen kuitenkin olleen aluksi varauksellinen:

Pystyin aika hyvin kertomaan perhekoti vanhemmille omista asioistani koska he todellakin kuuntelivat ja olivat kiinnostuneita. Tietenkään ihan kaikesta en kertonut mutta jotenkin he olivat reiluja eivätkä heti "tyrmänneet" ja toruneet minua kuten oma äitini vaan halusivat kuulla lisää

ja sitten yhdessä mietiskeltiin ratkaisuja pulmiin ja silloin aloin oppia puhumaan omista tunteistani. Ennen perhekotiin muuttoa en oikeastaan puhunut omista asioistani kenellekään aikuiselle. Minulle sanottiin että jos en kerro asioistani ja tunteistani niin he eivät voi auttaa minua selviytymään parhaalla mahdollisella tavalla. He yrittivät ajatella asioita minun kannaltani ja ymmärtää tuntemuksiani (ja tuntui että aika hyvin he myös osasivat asettua asemaani). Enkä ollut heille “se hankala pentu jonka kanssa ei pärjää” vaan tukea tarvitseva ja osaava, jos vain tarpeeksi itse haluan osata. Perhekoti vanhemmat usein sanoivatkin ettei maailma ole niin paha paikka miltä se nyt tuntuu ja että kaikista asioista selviydytään (...) (3)

Kysyttäessä kokivatko vastaajat muodostuneesta suhteesta perhekotivanhempiin olleen hyötyä tai haittaa, kertoi suurin osa vastaajista suhteesta olleen jotakin hyötyä. Osa heistä kertoi, että he voivat edelleenkin pyytää apua ja tukea perhekotivanhemmiltaan, jos kokevat sitä tarvitsevansa ja yksi vastaaja kertoi jopa kokevansa, että hänellä on kahdet vanhemmat:

Ovat edelleen läsnä tiiviisti elämässäni. Toinen isä ja äiti. (10)

Vastauksista tuli myös esiin, että perhekotivanhempien avulla ja heiltä opitun mallin mukaan osa vastaajista on oppinut luottamaan aikuisiin ja tietää nyt, millaiset rajat heidän tulee omille lapsilleen tulevaisuudessa asettaa. Vastauksista käy muutenkin selkeästi ilmi, että vastaajat ovat kokeneet saaneensa perhekodin vanhemmilta elintärkeitä asioita itselleen tulevaisuuttaan ajatellen:

Minusta tuntuu että sain perhekodin vanhemmilta ensimmäisen kerran sellaisen tunteen että joku oikeasti välittää minusta. Itsetuntoni oli melkoisen huono kunnes perhekodilta sain onnistumisen kokemuksia. Minua muistettiin kyllä kehua kun olin edistynyt hankalissa asioissa. Perhekotivanhemmat myös pitivät aina lupauksensa josta opin luottamaan aikuisiin. (3)

En olisi elämässäni päässyt mihinkään ilman heidän apuaan. (9)

Koskaan ei ole liikaa elämässä ihmisiä, jotka välittävät. Monilla ei ole kahta näin läheistä perhettä elämässä. (10)

Yksi vastaaja koki, että muodostuneesta suhteesta perhekotivanhempiin oli ollut haittaa, sillä hän koki joutuneensa miellyttämään kahta eri perhettä, biologista sekä perhekotia. Kaksi vastaajaa ei ollut vastannut kysymykseen lainkaan.

Kaikki kyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt kertoivat pitävänsä edelleen yhteyttä perhekotivanhempiinsa. Yhteydenpito vaihtelee vastaajien kesken viikoittaisesta yhteydenpidosta muutama kertaan vuodessa. Tähän syyksi mainittiin esimerkiksi toisella paikkakunnalla asuminen. Yksi vastaaja kertoi, että hän soittaa perhekodin vanhemmille aina silloin tällöin ja vanhemmat lupaavat soittaa myös hänelle, mutta eivät näin tee. Vastaaja kokee yhteydenpidon olevan siis melko yksipuolista.

9.5 Elämäntilanne nyt

Kysyttäessä siviilisäädystä, suurin osa vastaajista kertoi elävänsä parisuhteessa. Yleisimmin vastaajat kertoivat olevansa naimisissa. Ainoastaan kaksi vastaajaa kertoi olevansa naimattomia. Puolet vastaajista kertoi heillä olevan omia lapsia.

Mukana työelämässä kertoi olevansa puolet vastaajista, joista kaksi teki osa-aikatyötä. Kyselylomakkeisiin vastanneista yksi vastaaja kertoi olevansa tutkimuksen tekohetkellä työtön. Opiskelijoita vastaajien joukossa oli yhteensä viisi. Yksi vastaaja kertoi olevansa tutkimuksen tekohetkellä kotiäiti.

Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimella kysymyksellä sitä, mihin asioihin vastaajat ovat elämässään tyytyväisiä. Lähes kaikki vastaajat kertoivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä elämäänsä ja osa heistä mainitsi erityisesti tyytyväisyytensä perhe-elämänsä. Yksi vastaaja mainitsi olevansa erityisesti tyytyväinen siihen, että osaa asettaa lapsilleen rajat. Osa vastaajista on tyytyväisiä tämän hetkiseen koulutukseensa, kun taas yksi vastaaja haluaisi opiskella lisää ja yksi toivoisi enemmän opiskelumotiivaatiota tämän hetkisiin opintoihinsa. Yksi vastaajaa kertoi olevansa erittäin tyytyväinen siihen, ettei enää tarvitse lääkitystä mielenterveysongelmaansa, kun taas toinen vastaaja toivoi parannusta juuri tähän osaan elämästään. Edellä mainitun parannustoi-veen lisäksi eivät vastaajat kokeneet tarvitsevansa suuria parannuksia elämäänsä. Yksi

vastaaja kuitenkin toivoi enemmän aikaa, toinen enemmän rahaa ja kolmas parannusta vapaa-ajan viettoon. Yksi vastaaja ei ollut vastannut lainkaan tähän kysymykseen.

Kyselylomakkeessa kysyttiin asioita, jotka olivat auttaneet vastaajia elämässä eteenpäin monivalintakysymyksellä, josta vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon. Suurin osa vastaajista oli valinnut vastausvaihtoehdon, jonka mukaan oma päättävällisyys ja luottamus itseen, menneisyyden hyväksyminen sekä läheisiltä ihmisiltä saatu tuki olivat auttaneet heitä elämässä eteenpäin. Osa vastaajista kertoi, että perheen perustaminen tai lapsen syntymä oli auttanut heitä elämässä eteenpäin. Koulun tai työpaikan merkityksen toi esiin lähes puolet vastaajista. Puolet kyselylomakkeeseen vastanneista henkilöistä oli sitä mieltä, että sijoitusaika oli auttanut heitä selviytymään elämässä. Perhekodin tuki sijoitusaikana tai sijoituksen päätyttyä oli mainittu myös useasti. Yksi vastaaja kertoi vielä ajan kulumisen, vaikeiden asioiden käsittelyn kirjoittamalla, huumorin sekä henkilökohtaisen uskon Jumalaan auttaneen häntä elämässään eteenpäin.

9.6 Sijoituksen merkitys

Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimella kysymyksellä sitä, millaisena vastaajat ovat kokeneet sijoituksen merkityksen omaan elämäänsä. Lähes kaikki vastaajat toivat selkeästi esiin sen, että sijoitus oli vaikuttanut heidän elämäänsä positiivisesti. Suurin osa vastaajista kertoi myös sijoituksen ja perhekodissa asumisen auttaneen heitä löytämään uuden suunnan elämälleen. Perhekoti ja sijoitusaika olivat vaikuttaneet heidän elämiinsä siinä määrin, että moni näistä vastaajista uskoi, että heidän elämänsä ei olisi nyt niin hyvällä mallilla kuin se on, jos heitä ei olisi lapsena tai nuorena sijoitettu perhekotiin:

Sijoittaminen oli kohdallani ainoa vaihtoehto, että sain kasvaa turvassa, kodissa aikuisten huollettavana. (1)

Tiedän mihin haluan pyrkiä elämässäni, koska olen nähnyt perhekodissa toisenlaista koti-elämää kuin lapsuudessani. (2)

(...) Oli helpotus saada kurja elämänaika päätökseen ja päästä jopa niin mahtavaan paikkaan, josta mulle annettiin rakkaudella aivan loistavat puitteet omaan elämään! (10)

Kaksi vastaajaa toi esiin sen, että sijoituksen ja perhekodin ansiosta he saivat käytyä koulunsa loppuun:

Perhekodin ansiosta sain peruskoulun käytyä ja pääsin haluamaani lukioon. Hyvä pohjakoulutus antaa valinnanvaraa jatko-opintoja ajatellen.

(4)

Toiset kaksi vastaajaa kertoi saaneensa sijoituksensa aikana uusia ystäviä elämäänsä. Yksi vastaaja kertoi tuntevansa itsensä sijoituksen vuoksi hieman juurettomaksi, sillä hänen sijoituksensa johtui äidin vaikeasta sairaudesta ja isän kuolemasta. Hän kertoi, ettei hänellä näin ollen ole kovinkaan paljoa tietoa sukujuuristaan tai lapsuudestaan. Hän kuitenkin oli kiitollinen siitä, että sai itselleen uuden perheen perhekodin kautta. Yksi vastaaja uskoi, että hän olisi pärjännyt elämässään ja toteuttanut haaveensa ja suunnitelmansa ilman sijoitustakin. Yksi vastaaja ei puolestaan ollut osannut kertoa, kokiko hän sijoituksella olleen merkitystä hänen elämäänsä.

9.7 Muuta elämisestä ammatillisessa perhekodissa ja sen jälkeen

Kyselylomakkeen lopussa oli vielä annettu mahdollisuus kertoa elämästä ammatillisessa perhekodissa ja sen jälkeen jotakin sellaista, mitä emme olleet osanneet kysyä. Yksi vastaaja toi esiin sen, että hän oli erittäin kiitollinen saamastaan mahdollisuudesta käydä purkukeskustelua perhekotivanhempiansa kanssa sijoituksen jo päättyttyä. Toinen vastaaja puolestaan halusi vielä tässä yhteydessä kertoa perhekodissa asumisen olleen lapsuutensa parasta aikaa. Yksi vastaaja toi esiin pettymyksensä itseään kohtaan, sillä hänen sijoituksensa päättyi siihen, että hän ei enää palannut kotilomalta takaisin perhekotiin. Jälkikäteen hän olisi halunnut hoitaa asian eri tavoin. Eräs vastaaja kertoi, että oli välillä tuntenut olevansa arvoton ja pelkkä tuote perhekotivanhemmilleen. Sama vastaaja painotti sitä, että perhekotivanhempien pitäisi osata suhtautua jokaiseen sijoitettuun lapseen kuin omaansa. Lopuksi hän vielä kuitenkin lisäsi kokevansa perhekotielämän olleen kokonaisuutena hyvää aikaa. Erään vastaajan vastaus kuvasti hyvin sitä, miten monipuolista hyötyä hän koki perhekodista asumisesta olleen hänelle, vaikka hän ei sitä vielä sijoitusaikanaan oikein ymmärtänytkään.

Minä tajusin vasta perhekodista muuton jälkeen, miten hyvin minua siellä hoidettiin ja miten paljon hyötyä siellä asumisesta oli. Olen näin jälkepäin erittäin kiitollinen perhekodin vanhemmille ja mullekin työntekijöille.

kijöille siellä. Olen ymmärtänyt, miten kapeakatseinen nuori olin. (...) Lähestyessäni 18 vuoden ikää, minulla oli kova kiire päästä (...) muuttamaan pois perhekodista. Kuitenkin näin jälkikäteen ajatellen, hyvähän minulla siellä oli olla. Olen kiitellyt perhekodin vanhempia siitä, että ovat jaksaneet taistella minun kanssani selviytymään elämästä. (...) Perhekodilta olen myös oppinut monenlaisia arjen taitoja, kuten ruuanlaittoa (...), siivoamista, asioista huolehtimista jne. Sieltä opin myös, että onnellisuuteen ei tarvitse suuria asioita. (3)

10 HAASTATTELUIDEN TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen osallistui kuusi haastateltavaa, joista puolet oli miehiä ja puolet naisia. Haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluina. Haastattelut litteroitiin sanatarkasti ja ne koodattiin aakkosilla (A – F), jotta vastaajat pysyvät nimettöminä. Suorissa lainauksissa käytetään tätä koodia. (...) tarkoittaa sitä, että vastauksesta on jätetty osa pois kyseisessä kohdassa.

10.1 Sijoituksen syyt ja kuuleminen

Kaikki haastatteluihin vastanneet kertoivat sijoituksen syyn olleen heidän käsityksensä mukaan heidän vanhemmissaan. Suurin osa vastaajista kertoi sijoituksen johtuneen vanhempien päihteiden käytöstä, joista osa kertoi päihteiden käytön olleen alkoholin väärinkäytön lisäksi myös huumeiden käyttöä. Eräällä heistä kotona oli myös perheväkivaltaa. Kaksi vastaajaa kertoi sijoituksen johtuneen vanhemman sairaudesta. Näistä vastaajista toinen kertoi toisenkin vanhemman olleen estynyt huolehtimaan hänestä vanhemman uuden perheen vuoksi. Ainoastaan yksi haastatteluun vastanneista kertoi sijoituksen johtuneen osittain myös hänen omista psyykkisistä ongelmistaan. Kuitenkin hänenkin mielestään sijoituksen syy oli enimmäkseen hänen vanhemmissaan.

Haastateltavilta kysyttiin, kuultiinko heitä sijoituspaikkaa valittaessa. Kaikki vastaajat kertoivat, että heitä oli jollakin tavalla kuultu. Yksi vastaaja kertoi kuitenkin, että hänet oli sijoitettu niin nuorena, että isovelji oli enimmäkseen se, jota kuultiin. Osa vastaajista kertoi päässeensä tutustumaan sijoituspaikkaansa ennen sijoitusta ja yhdelle sijoituspaikka oli jo entuudestaan tuttu. Perhekodin vanhemmat olivat käyneet tutustumassa yhteen vastaajaan ennen sijoitusta, mutta hän ei ollut käynyt tutustumassa per-

hekotiin. Yhden vastaajan mukaan häntä oli kuultu, mutta hänen toiveitaan ei ollut huomioitu, sillä hän olisi halunnut vaihtaa sijoituspaikkaansa sijoituksen jo alettua.

10.2 Elämää perhekodissa

10.2.1 Vaikutusmahdollisuudet

Haastattelurungossa vaikutusmahdollisuuksia perhekodin toimintaan ja viihtyisyyteen kysyttiin samassa kysymyksessä, eikä niitä eritelty millään tavoin. Puolet vastaajista kertoi, etteivät he saaneet vaikuttaa toimintaan tai viihtyisyyteen lainkaan. Loput vastaajista toi vastauksissaan esiin keskustelun merkityksen lasten ja nuorten vaikuttamisessa. Heistä jokainen koki saaneensa itse vaikuttaa sekä perhekodin toimintaan että viihtyisyyteen. Yksi vastaajista toi selkeästi esiin oman huoneen sisustamisen vaikutusmahdollisuutena.

10.2.2 Tukeminen

Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että heidän sijoituspaikoissaan tuettiin yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin ja sitä pidettiin todella tärkeänä. Puolet vastaajista kertoi kuitenkin, että yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin tuettiin, mutta vanhempien elämäntilanne ja käyttäytyminen oli ollut ajoittain sellainen, että yhteydenpitoa täytyi rajoittaa tai se täytyi lopettaa kokonaan. Yksi vastaaja kertoi, että yhteydenpito biologisiin vanhempiin päättyi väkivaltaisuuden vuoksi, eikä hänelle jäänyt muita sukulaisia joihin olisi pitänyt yhteyttä. Eräs vastaajista koki olleensa yhteydenpitoa ajatellen erilaisessa asemassa muihin perhekodin lapsiin nähden, sillä hänen kotona ei ollut huume- tai väkivalta-taustaa. Näin ollen hänen yhteydenpitoa ei juurikaan rajoitettu. Yksi vastaaja kertoi, että hänen sijoituspaikassaan sai läheisille ihmisille soittaa yleensä kerran viikossa. Erityisesti hän mainitsi sen, että joka päivä ei saanut soittaa. Sama vastaaja kertoi myös, että kavereita ei saanut nähdä kuin kerran, tai korkeintaan kaksi kertaa viikossa.

Koulunkäynnistä kysyttäessä kaikki haastatteluun vastanneet kokivat, että heitä oli tuettu siihen liittyvissä asioissa kuten läksyjen teossa ja kokeisiin lukemisessa. Yksi vastaajista koki, että koulunkäyntiä oli tuettu jopa liikaakin:

Kyllä siis, että tukiopetusta sain tarpeen mukaan ja vähän ehkä välillä koin, että liikaakin kun kouluun vietiin, koulusta haettiin ja sitten se muu, ei niinku tavallaan saanu itse selvitä missään vaiheessa. Että sen koin aika huonona sitten näin jälkikäteen. Että oli liian kova kontrolli, mutta kaikilla sama, ni... (C)

Eräs vastaaja puolestaan kertoi, että häneen luotettiin opiskelujen suhteen niin paljon, että hän oli saanut opiskella rauhassa, mikä oli hänen mielestään hyvä asia. Yksi vastaajista kertoi hänellä olleen mahdollisuus kotikouluun ja tarvittaessa pystyi työntekijä myös lähtemään mukaan kouluun. Sama vastaaja kertoi myös saaneensa tukea ammatillisiin opintoihin.

Haastatteluissa kaikki vastaajat kertoivat, että heidän sijoituspaikoissaan tuettiin harrastustoimintaa. Merkittävin ero vastauksissa oli se, että yksi vastaaja kertoi taistelulajien harrastamisen olleen kielletty perhekodissa, kun taas toinen vastaaja kertoi harrastaneensa erästä taistelulajia ja perhekodin tukeneen häntä siinä. Kaksi vastaajaa kertoi haastatteluissaan saaneensa kokeilla lähes kaikkea mahdollista aina seinäkiipeilystä rumpujen soittoon. Toinen heistä kertoi, että perhekodille oli palkattu jopa ulkopuolinen henkilö harrastustoiminnan opettamista varten.

No tota...miulle keksittiin kaikenlaisia harrastuksia, kun miehän en varsinaisesti ite harrasta oikeestaan mitään. Tota, kyl myö sillä tavalla, niinkun annettiin...esimerkiksi ostettiin kaikenmaailman maalausvehkeet valmiiks ja tällä tavalla, et...ja ihan soitonopettajat hankittiin meille kotiin, että saahaa rumpuja soittaa ja opetetaan siihen ja näin (...) (F)

Yksi vastaaja puolestaan kertoi, että perhekodilla tuettiin tiettyihin harrastuksiin, jotka määräytyivät perhekodilta käsin, eikä omaehtoista harrastamista juurikaan tuettu. Vastaajat kertoivat perhekotien auttaneen harrastuskustannuksissa sekä kuljetuksissa.

10.2.3 Säännöt

Haastatteluissa kysimme haastateltavien mielipidettä perhekodeissa asetetuista rajoista. Puolet haastatelluista kertoi, että perhekodissa asetetut rajat ja säännöt olivat edistäneet heidän omaa kasvuaan, vaikkei se ehkä sijoituksen aikana siltä tuntunutkaan. Loput vastaajat puolestaan kertoivat rajojen olleen heidän mielestään aivan liian

tiukat ja yksi heistä oli tämän lisäksi sitä mieltä, ettei asetetuista rajoista ollut mitään hyötyä. Yksi vastaajista toi esille sen, että tiukat rajat ovat vaikeuttaneet perhekodista itsenäistymistä.

19-vuotias ihminen kokee, jotenkin (...) että miulla niinku tavallaa ois oikeus päättää omasta elämästä jollakin tavalla, niin (...) kiristetään hihnaa vaan koko ajan tiukemmalle, että miuu vähä huolettaa tää sit itessä, (...) ku mie muutan pois, että kun sitte on se tilanne, että miun pitäis tavallaa niinku pystyä ite rajoittamaa vähä tätä elämää. (...) kun mie oon semmoses paikassa, missä kaikki on hirveen niinku tiukkaa ja kireetä, niin se tulee olemaan hirmunen shokki. (F)

10.3 Sijoituksen päätyminen

10.3.1 Ammatillisen perhekodein tuki

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että sijoituspaikoissa opetettiin sijoituksen loppuvaiheessa joitakin perusasioita, kuten ruoanlaittoa, siivousta tai rahan käyttöä. Usea vastaaja kertoi, että heidän täytyi opetella rahan käyttöä kuukausirahan avulla. Kuukausirahalla heidän tuli ostaa itselleen kaikki tarpeellinen kuukauden aikana. Vaatteet ja ruoka eivät kuitenkaan kuuluneet tähän summaan. Yksi vastaaja kertoi, että hänen mielestään kuukausirahan avulla opettelu oli liian vähäistä opetusta itsenäistymistä ajatellen ja kaikki onkin oikeastaan täytynyt opetella itse. Eräs vastaaja kertoi, että hän ei koe saaneensa opetusta rahankäyttöön, mutta muuten itsenäistymistä oli perhekodissa opetettu. Yksi vastaaja puolestaan kertoi, ettei tarvinnut juurikaan opetusta, sillä oli osannut perusasioiden hoitamisen muutenkin, ruoanlaittoa hän kuitenkin kertoi oppineensa vielä sijoituksen aikanakin.

Suurin osa vastaajista kertoi saaneensa perhekodeilta sellaista tukea sieltä pois muuttaessaan, jota ei jälkihuollosta olisi voinut saada, kuten henkistä tukea.

(...) on kahet vanhemmat, elikkä nää biologiset (...) ja sit nää sijoitus, jotka on mulle niinku arkivanhempia elikkä niinku vanhemman malleja. Ja he välittää edelleen, niinku kuka tahansa vanhempi. Sijaisvanhemmalta saa pyytää vielä nelikymppisenäkin apua, niinku sellasta, jota ai-

kuiset lapset aina vanhemmiltaan pyytää. Ei mitään rahallista eikä tämmöstä, mutta semmosta tukee. (B)

Yksi vastaaja kertoi kuitenkin, ettei aina kehdannut pyytää perhekodin vanhemmilta apua ja tukea, vaikka tiesikin, että apua sai aina tarvittaessa pyytää. Yksi vastaaja kertoi henkisen tuen lisäksi saaneensa perhekodilta huonekaluja omaan asuntoonsa. Taloudellista tukea kukaan ei kertonut saaneensa perhekodin vanhemmilta, sillä sitä kaikki saivat jälkihuollon kautta. Kaksi vastaajaa ei kertomansa mukaan saanut, tai ottanut vastaan perhekodin apua itsenäistyessään perhekodista. Toinen heistä kertoi muuttonsa perhekodista olleen sen verran vaikea, että eri osapuolilta vei jonkin aikaa hyväksyä tilanne. Toinen vastaaja puolestaan kertoi, että hänen ja perhekodin vanhempien keskinäiset suhteet olivat sen verran huonot, ettei hän halunnutkaan tukea pois muuttaessaan. Hän kertoi kuitenkin saaneensa apua biologisilta vanhemmiltaan sekä muilta sukulaisilta. Yksi vastaaja ei voinut vastata tähän kohtaan lainkaan, sillä hän asui selvityksen tekohetkellä vielä perhekodissa.

10.3.2 Jälkihuollon osuus sijoituksen päätyttyä

Kaikki haastatteluun osallistuneet kertoivat ottaneensa vastaan jälkihuoltoa jollakin tavalla. Taloudellinen tuki oli ollut kaikilla vastaajilla yksi osa jälkihuoltoa, vaikkakin se oli ollut monille erilaista. Yksi vastaaja kertoi saaneensa taloudellista tukea opiskeluun. Muuten kyseinen vastaaja ei ollut saanut, tai ottanut vastaan, jälkihuoltoa, sillä hän muutti sijoituksen jälkeen takaisin vanhempiensa luokse. Osa vastaajista kertoi saaneensa asunnon ja sinne tarvittavia asioita jälkihuollon kautta ja tämä oli heille kaikille ainoa tuki, mitä he ottivat vastaan, sillä he eivät kokeneet tarvitsevansa muuta tukea sosiaalitoimelta. Yksi vastaaja puolestaan kertoi saaneensa pientä rahallista avustusta, jotta pääsee alkuun itsenäisessä asumisessa, mutta sitäkään hän ei saanut kovin pitkään, sillä hän lopetti koulun ja aloitti työt. Eräs vastaaja kertoi jälkihuollon taloudellisen tuen olleen avustusta harrastusten ja laskujen maksamisessa, sillä hän oli jäänyt työttömäksi pian itsenäistymisen jälkeen. Sama vastaaja toi myös esiin, että hänen kohdallaan jälkihuoltoon kuului heti itsenäistymisen jälkeen tukiasunto, josta hän muutti omaan asuntoon:

(...) alkuu oli tukiasunto ja sen jälkee sitte oli ihan oma asunto ja sit tota, ne niinkö huolehti periaatteessa...hmm...niinkö tuki kaikissa noissa harrastuksis ja muissa asioissa, ku mie olin silloin työtön ja ei ollu oikein ite

mahollisuutta, ja nois kaikis, mitä tuli vastaa, ni jälkihuolto autto...ja sitte noissa laskuis ja velassa ja tommosissa (...) (E)

Vastaaja, joka asui vielä perhekodissa, kertoi aikovansa ottaa jälkihuoltoa vastaan kaikilla mahdollisilla tavoilla, jottei hän jää yksin itsenäistymisen jälkeen. Kukaan vastaajista ei eritellyt mitään muuta jälkihuollon tukea yhtä tarkasti kuin taloudellisen tuen, ja usea kertoikin muun tuen olleen yleistä auttamista:

(...) siis kämpän sain ja tollast niinku, et perus, peruskuvioita, et niinku, (...) et tavallaan kaikki toimii ja semmost ihan yleistä. (D)

10.3.3 Muutto perhekodista

Puolet vastaajista kertoi muuttaneensa sijoituksen päätyttyä omaan asuntoon ja yksi heistä tarkensi muuttaneensa ensin tukiasuntoon, josta sitten myöhemmin omaan asuntoon. Yksi vastaaja muutti takaisin vanhempiensa luokse ja yksi avopuolison kanssa samaan asuntoon. Yksi vastaaja kertoi kimppekämpän ja oman asunnon olleen vaihtoehtoina itsenäistymisessä:

No miul on tällä hetkellä... sattaa olla, että on kimppekämpä tulossa, mutta se on hyvin kysymyksen alla, että sitte toinen vaihtoehto on sitte se, että tota omilleni muutan. Mutta se on vielä tota vähän kysymyksen alla, et kummin siinä käy. (F)

10.4 Suhteet muihin perhekodin ihmisiin

Haastattelussa kysyttiin erilaisista muodostuneista suhteista muihin perhekodissa olleisiin ihmisiin ja niiden merkityksistä vastaajille. Kysyttäessä suhteista muihin perhekodissa asuneisiin lapsiin lähes kaikki vastaajat kertoivat suhteiden olleen melko hyvät. Osa vastaajista kertoi jopa, että osasta lapsista tuli heille kuin omia sisaruksia. Puolet vastaajista kertoi myös pitävänsä edelleen tiiviisti yhteyttä osaan muista perhekodin lapsista. Osa heistä tarkensi vielä, että pitkään perhekodissa sijoitettuina olleiden lasten kanssa he ovat edelleenkin tiiviisti tekemisissä, kun taas osaa, vain hetken perhekodissa sijoitettuina olleita lapsia, he eivät muista juuri lainkaan. Yksi vastaaja kertoi kokevansa, ettei hänen ja muiden perhekodin lasten suhteet kehittyneet kovin läheisiksi heidän täysin erilaisten taustojensa vuoksi:

(...) että ei nyt mitään ihan hirveitä sotia, mutta totta kai ku samassa talossa asutaan, ni onhan siinä aina... ja sitte myös sekin vaikuttaa että muilla lapsilla ehkä oli enemmän ongelmia, ni sekin kyllä näkyy, että niinku siinä mielessä. Ja sit ku jos huumetausta ja tämmösiä niinku muilla sattuu olemaan, ni kyllähän se vähän vaikuttaa... (C)

Yksi vastaaja kertoi kokeneensa, että sijoitetut lapset olivat eriarvoisia perhekodin vanhempien omien lasten kanssa, sillä vanhemmat veivät biologiset lapsensa esimerkiksi ulkomaan matkoille, jonne sijoitetut lapset eivät koskaan päässeet mukaan. Yksi vastaaja kertoi tullessaan kaltoin kohdelluksi perhekodin toisten lasten toimesta ja hän kertoi tunteneensa olonsa ulkopuoliseksi ja syrjityksi muiden lasten parissa. Kyseinen vastaaja kertoi kuitenkin jollakin tasolla hyväksyneensä kohtalonsa ja suhteiden muihin perhekodin lapsiin olleen ajoittain melko hyvätkin:

(...) jotenkii kaikki ilkeet temput tehtii aina miulle ja mie otin ne vaan kiltisti vastaan, että ajattelin aina vaan, okei tää on miun kohtalo, tehään sitte näin. (F)

Kysyttäessä henkilökunnan riittävyydestä puolet haastatteluun vastanneista koki, että sijoituspaikassa oli riittävästi henkilökuntaa. Yksi heistä toi esiin sen, että kodinomaisuus säilyi, kun henkilökuntaa ei ollut liikaa. Sama vastaaja kuitenkin kertoi perheko-dissa olleen perhekotivanhempien lisäksi kaksi muuta työntekijää. Loput vastaajat taas kokivat, että henkilökuntaa oli liian vähän, vaikka kaikkien heidän perhekodeissa työskenteli myös ulkopuolista henkilökuntaa:

(...) siinä oli ainoastaan tos yhdessä vaiheessa yks niin sanotusti ylimääräinen työntekijä ja kyl mie oisin voinu sanoo, et mie oisin ehkä kaivannu jossain vaihees, kun oli enemmän täällä tota väkee, silloin ku tää oli aika täys, niin silloin oisin ehkä kaivannu useempaakin ihmistä, jonka seurassa sitten ois voinu olla ja turvautua, mutta... (F)

Lähes kaikki vastaajat kertoivat suhteen perhekodin vanhempiin olleen hyvä, vaikka osa heistä kertoikin murrosiän aikoihin olleen hieman vaikeampaa. Puolet vastaajista kertoi suhteen perhekodin vanhempiin olleen lähes yhtä läheinen kuin, mitä he kokivat lapsilla ja biologisilla vanhemmilla yleensä olevan. Yksi vastaaja kertoi, että hänen kohdallaan oli jopa keskusteltu, että perhekotivanhemmat olisivat adoptoineet hänet.

Yksi vastaaja korosti erityisesti sitä, että hän koki perhekodin vanhempien olleen hänelle ne aikuiset, joihin hän tiesi voivansa luottaa ja joiden hän tiesi ottavan ja kantavan vastuun asioista. Osa vastaajista kertoi välien perhekodin vanhempiin olevan edelleenkin hyvät. Yksi vastaaja kertoi, ettei hänen ja perhekodin vanhempien välit olleet sijoituksen aikana kovin hyvät, sillä hänen mukaansa perhekodin lapsia kohdeltiin perhekodeissa väkivaltaisesti. Sama vastaaja kertoi, ettei hänellä enää ole mitään pahaa sanottavaa perhekodin vanhemmista, mutta ei silti ole kovinkaan paljoa tekemisissä heidän kanssaan.

Kaikki haastatteluun vastanneet kertoivat, että he kokevat muodostuneesta suhteesta perhekodin vanhempiin olleen jotakin hyötyä heille. Puolet vastaajista kertoi muodostuneen suhteen auttaneen heitä elämässään eteenpäin. Yksi vastaaja uskoi sen vaikuttaneen esimerkiksi ihmisenä kehittymiseen muiden nuorten tavoin sekä koulumenestykseen ja toinen taas puolestaan kertoi oppineensa, että elämä jatkuu aina eteenpäin ja jokainen itse päättää, miten sitä jatkaa. Yksi vastaaja koki muodostuneen suhteen auttaneen häntä oppimaan luottamaan elämään. Osa vastaajista kertoi kokevansa hyödynä sen, että heillä on edelleenkin joku, johon tukeutua ja keneltä kysyä neuvoa, jos he kokevat sitä tarvitsevansa.

(...) Niille voi aina soittaa ja muuta. Mutta ei niitä ongelmia niin paljon ole ollu, mutta se on mukava, että on joku, johon pystyy tukeutuu, jos tulee jotain. (A)

Yksi vastaaja koki saaneensa perhekodin vanhemmilta terveen aikuisen mallin siihen, kuinka hänen tulisi omat lapsensa kasvattaa. Toinen vastaaja puolestaan kertoi oppineensa hyvät käytöstavat ja tilanteen mukaan toimimisen perhekodin vanhemmilta.

Kysyttäessä, ovatko vastaajat kokeneet muodostuneesta suhteesta perhekodin vanhempiin olleen jotakin haittaa, vastasi yksi haastateltava:

No enpä nyt tiää onko siitä jotain haittaa ollu... Ehkä sitä ei jossain työhaastattelussa kuitenkaan, kun kuitenkin sosiaalipuolella on, ni viitti ruveta ensimmäisenä mainostamaan. Mutta en koe siitä olleen mitään haittaa, koska se mahdollisti sitten sen eheyttävän kuntoutuksen. Että kuntoutumaan pääsi... (B)

Eräs vastaaja koki, että perhekodin vanhemmat vähätelivät häntä, eivätkä uskoneet hänen kykyihinsä.

Se oli oikeestaan vähä niinku, siin isä oli linnas itellä sillo ja... (...) Just mitenkää niinkö kannustaa ja ehkä jopa, et siin niinku solvattiin enemmän justii, et ”ei oo omena kauas puusta puonnu” ja ”varmast seuraat isän jälki”. (E)

Loput vastaajat eivät kokeneet muodostuneesta suhteesta olleen minkäänlaista haittaa.

Suurin osa vastaajista kertoi pitävänsä yhteyttä perhekodin vanhempiin melko tiiviisti. Jotkut heistä pitävät yhteyttä perhekodin vanhempiin jopa viikoittain ja osa puolestaan kuukausittain tai harvemmin.

Kyl oikeestaan, ei nyt ihan välttämättä viikottain, mutta siis useemman kerran kuukaudessa ja jos vaan ehdin töiden ja muiden puitteissa, niin kyl käyn siellä ja tota soitellaa ja kuulumisia vaihdetaa ja tälle, että kyl niinku tavallaa ihan tietyl tavalla vanhempia kuitenkin on (...) (D)

Puolet vastaajista kertoi vierailevansa perhekodilla säännöllisin väliajoin, ja yksi heistä kertoi viettävänsä osan joulustaankin perhekodin väen parissa. Yksi vastaaja perusteli yhteydenpitoa sillä, että hän pitää perhekodin vanhempia omina vanhempinaan ja hänestä on luonnollista, että heihin pitää silloin yhteyttä. Yksi vastaaja kertoi perhekodin vanhempien pitävän myös tiiviisti yhteyttä häneen ja he soittelevat ja kyselevät kuulumisia, jos haastateltava ei ole ilmoittanut itsestään mitään pitkään aikaan. Vielä perhekodissa asuva nuori uskoo pitävänsä yhteyttä perhekodin vanhempiin muutettuaan sieltä pois. Hän uskoo soittelevansa sekä käyvänsä perhekodin vanhempien luona sitten, kun sen aika koittaa. Yksi vastaaja kertoi, ettei ole pitänyt perhekodin vanhempiin juurikaan yhteyttä, mutta hänellä on kuitenkin tarkoitus mennä vierailemaan heidän luonaan jonakin päivänä.

10.5 Elämäntilanne nyt

Kysyttäessä vastaajien siviilisäätystä kaksi vastaajaa kertoi siviilisäätynsä olevan tällä hetkellä naimaton ja kaksi vastaajaa puolestaan kertoi seurustelevansa. Molemmat vastaajat, jotka seurustelivat, kertoivat lähitulevaisuuden suunnitelmiin kuuluvan

muuton puolisoitensa kanssa yhteiseen asuntoon. Toinen heistä oli menossa naimisiinkin. Kaksi vastaajaa kertoi jo olevansa avioliitossa.

Suurin osa vastaajista kertoi, ettei heillä ole omia lapsia. Yksi heistä kertoi kuitenkin hänen puolisollaan olevan lapsi, jota vastaaja myös hoitaa. Kaksi vastaajaa kertoi heillä olevan omia lapsia ja molemmilla niitä oli selvityksen tekohetkellä kaksi.

Puolet vastaajista kertoi olevansa tällä hetkellä työelämässä, mutta aikovansa lähteä vielä tulevaisuudessa opiskelemaan lisää. Yksi vastaaja kertoi juuri aloittaneensa opiskelut oppisopimuksella ja toinen vastaaja puolestaan kertoi juuri valmistuneensa edellisestä koulusta ja odottavansa nyt tietoa pääseekö jatkamaan opintojaan yliopistoon. Yksi vastaaja kertoi olevansa tällä hetkellä äitiyslomalla.

Haastateltavilta kysyttiin heidän näkemystään siitä, mihin asioihin ovat elämässään tyytyväisiä. Kaikki vastaajat olivat melko tyytyväisiä elämäntilanteisiinsa. Yksi vastaaja toi selkeästi esiin sen, että on tyytyväinen saamaansa oppisopimuspaikkaan. Toinen puolestaan mainitsi sen, että on tyytyväinen siihen, että hänellä on edelleen välit vanhempiin tallella, vaikka onkin ollut sijoitettuna ammatilliseen perhekotiin. Sama vastaaja kertoi olevansa tyytyväinen myös hyvään ystäväpiiriinsä. Yksi vastaaja toi esiin elämän helppouden ja osa vastaajista mainitsi olevansa tyytyväisiä siihen, että he ovat saaneet käytyä läpi menneisyyden vaikeat asiat. Yksi vastaaja toi selkeästi esiin tyytyväisyytensä sijoituksesta ammatilliseen perhekotiin ja siihen, kuinka ammatillinen perhekoti on vaikuttanut hänen kuntoutumiseensa:

(...) Et ilman tämmöstä ammatillista perhekotia, et eihän sitä yksin ois voinu kuntoutua. (...) (B)

Kukaan vastaajista ei oikein osannut kertoa, onko heillä joitakin asioita elämässään, joihin haluaisivat vielä parannusta. Pienen mietinnän jälkeen yksi vastaaja toivoi parannusta taloudelliseen elämäntilanteeseensa ja toinen vastaaja puolestaan vitsaili haluavansa uuden auton. Yksi vastaaja toivoi enemmän aikaa parisuhteelleen ja toinen vastaaja taas toivoi saavansa hieman enemmän vapautta omassa elämäntilanteessaan.

Kysyttäessä vielä, minkä vastaajat ovat uskoneet auttaneen heitä elämässään eteenpäin, oli yleisin vastaus läheisiltä ihmisiltä saatu tuki. Kaksi vastaajaa mainitsi vielä erikseen perhekodilta saadun tuen. Kolme vastaajaa kertoi oman järjen auttaneen heitä

ymmärtämään menneen ja jatkamaan elämässä eteenpäin. Yksi vastaaja lisäsi vielä tähän haaveet tulevasta. Yksi vastaaja uskoi harrastuksen pitäneen hänet poissa pahanteosta ja auttaneen häntä selviytymään elämässään:

No kyl se perhekoti oli... Että kyllä varmasti kaikki on auttaneet... et en nyt tiää, et pystyykö sanomaan yhtä asioita, mikä ois siinä sitten... no ainakin yks ois semmonen, ku toi harrastus, mikä on ollut, ni se on pitänyt pahanteosta pois. (A)

10.6 Sijoituksen merkitys

Haastattelun loppuun kysyttiin vielä, miten haastatellut kokevat sijoituksen vaikuttaneen heidän elämäänsä heidän omasta mielestään. Osa vastaajista uskoi, että he olisivat tällä hetkellä hyvin alkoholisoituneita omasta vaikeasta lapsuudestaan johtuen, jos eivät olisi päässeet ammatilliseen perhekotiin. Yksi heistä uskoi, että hän olisi tämän lisäksi masentunut ja toinen puolestaan ajatteli, että hänen lapsensa olisi todennäköisesti otettu huostaan. Yksi vastaaja kertoi oppineensa erityisesti toisten ihmisten huomioimista, sillä hänellä oli sijoituksensa aikana koko ajan paljon ihmisiä ympärillään. Sama vastaaja kertoi olevansa tyytyväinen myös pysyvyyden ja selkeyden tunteeseen sijoituksen aikana:

(...) ainakin sillee, että se oli niinku semmonen hyvin selkee jakso, et kaikki niinku, ei joutunu hyppimää paikast toisee ja rauhotti se, tai niinku sai rauhas sitte kasvaa... totta kai siin on paljon ihmisiä ympärillä, niin oppi ainakin eritaval siihen, että piittää niinku kuitenkin muita ottaa huomioon. Ja perus elämän vinkkejä... (D)

Yksi vastaaja ei osannut eritellä, mitä hyötyä sijoituksesta hänelle oli, mutta kertoi tietävänsä kuitenkin sen, että ilman sijoitusta hänen asiansa eivät olisi niin hyvin kuin ne nyt ovat:

No varmasti niin, tuota, kun mä olin niin vaikeista taustoista, että varmasti mulla ei asiat ois näin hyvin, mitä mulla on nytten, että mulla on tosi hyvin asiat. Johtoasemissa töissä ja opiskelen sivussa, naimisiin tammikuussa... (A)

Kaksi vastaajaa eivät usko sijoituksen vaikuttaneen heidän elämäänsä kovinkaan paljoa ja he uskoisivat olevansa samassa elämäntilanteessa kuin nyt ilman sijoitustakin. Toinen heistä kertoi syyksi tähän hänen oman päättäväisyytensä, joka on vaikuttanut hänen tekemiinsä valintoihin elämässään.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhempien päihteiden käyttö on suurin yksittäinen syy sijoitettaessa lasta tai nuorta ammatilliseen perhekotiin. Kyselylomakkeisiin vastanneiden ja puhelimitse haastatettujen vastauksissa oli eroavaisuuksia, joista suurin oli se, että haastatellut kokivat sijoitusten johtuneen pääasiassa vanhemmista, kun taas kyselylomakkeista tuli ilmi myös vastaajien omat vaikeudet. Kyselylomakkeiden mukaan huumeiden tai muiden päihteiden kuin alkoholin käyttö ei ollut syynä yhteenkään sijoitukseen. Haastatteluisa osalla sijoituksen osasyynä koettiin olevan vanhempien huumeiden käyttö. Kouvolan Sanomissa 7.9.2010 julkaistussa artikkelissa Huostaanotettujen lasten vanhemmatkin tarvitsevat tukea on kerrottu, että huostaanotettujen lasten vanhemmat ovat yleensä muuta väestöä sairaampia. Tämä tulee ilmi myös tutkimustuloksistamme, sillä reilusti yli puolet tutkimusjoukostamme kertoi sijoituksensa johtuneen ainakin osittain vanhempiansa sairaudesta. Tässä yhteydessä laskimme sairaudeksi mielenterveysongelmien ja muiden sairauksien lisäksi myös vanhempien päihteiden käytön, mutta emme tiedä, onko näin tehty edellä mainitussa artikkelissa olleessa tutkimuksessa.

Sijoituspaikkaa valittaessa lapsia ja nuoria kuullaan, vaikka puutteitakin esiintyy. Kyselylomakkeisiin vastanneista puolet koki, ettei heitä ollut kuultu sijoituspaikkaa valittaessa, kun taas haastatelluista kaikki kertoivat, että heitä oli jollakin tavalla kuultu. Näin ollen suurinta osaa tutkimusjoukostamme oli kuultu. Tutkimusjoukostamme kaksi vastaajaa, jotka oli sijoitettu yli kaksitoistavuotiaina, kertoi, ettei heitä ollut kuultu sijoituspaikkaa valittaessa. Lastensuojelulain 42. §:n mukaan heitä olisi kuitenkin pitänyt kuulla, eikä laki näin ollen ollut toteutunut heidän kohdallaan.

Sijoituksen päättyessä nuoret kokevat jälkihuollon tärkeäksi. Tämä tulee ilmi siitä, että ehdottomasti suurin osa tutkimusjoukosta oli ottanut vastaan jälkihuoltoa sijoitustensa päättyttyä. Vain yksi kyselylomakkeeseen vastannut henkilö ei ollut ottanut jälkihuoltoa vastaan, sillä oli kokenut, ettei hänelle tarjottu sitä hänen elämäntilanteestaan johtuen. Suurimmalla osalla tutkimusjoukosta jälkihuolto oli ollut taloudellista tukea eri muodoissa sekä muuttamisessa avustamista. Emme erotelleet tutkimukses-

samme kunnan itse hoitamaa tai perhekodin tarjoamaa jälkihuoltoa toisistaan, joten meille jäi osittain epäselväksi se, kumman tahon järjestämää jälkihuoltoa itsenäistyvät nuoret olivat ottaneet vastaan.

Sijoituksen päättyessä ammatillisissa perhekodeissa nuoret muuttavat omaan asuntoon. Puolet tutkimusjoukosta muutti yksin omaan asuntoon ja eräs heistä tarkensi vielä muuttaneensa ensin tukiasuntoon, josta myöhemmin omaan asuntoon. Tässä kohdassa pohdimme sitä, että onko tämä kyseinen henkilö koko tutkimusjoukostamme ainoa, joka oli sijoituksen päättyessä muuttanut tukiasuntoon, vai onko hän vain ainoa joka mainitsi siitä. Osa vastaajista kertoi muuttaneensa takaisin vanhemman tai vanhempiansa luokse ja mielestämme melko suuri osa, eli viisi vastaajaa kertoi muuttaneensa yhteiseen kotiin avo- tai aviopuolison kanssa.

Tällä hetkellä vastaajat elävät parisuhteissa ja ovat perustaneet perheitä. Kysyttäessä tämän hetkisestä elämäntilanteesta koko tutkimusjoukosta ainoastaan neljä vastaajaa kertoi olevansa naimattomia. Kaikki loput vastaajat elivät joko seurustelusuhteessa, avoliitossa tai avioliitossa. Avioliitto oli lopulta tutkimusjoukkomme yleisin siviilisääty. Noin puolella vastaajista oli selvityksen tekohetkellä omia lapsia ja suurin osa näistä vastaajista oli myös naimisissa olevia henkilöitä.

Ammatillisista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset ovat sijoittuneet hyvin yhteiskuntaan. Tutkimukseen osallistuneista vain yksi vastaaja kertoi olevansa tutkimuksen tekohetkellä työtön. Kaikki muut selvitykseen osallistuneet henkilöt olivat mukana työelämässä, opiskelivat tai hoitivat lapsiaan kotona. Olemme positiivisesti yllättyneitä, että vain yksi vastaaja koko tutkimusjoukosta kertoi olevansa työtön, sillä verrattuna koko maan työttömyyslukuihin, on tutkimusjoukkomme työllisyysaste hyvä. Elokuun 2010 työttömyysaste koko Suomen väestöstä oli 7,3 %, kun tutkimuksessamme se oli 5 %. (Tilastokeskus. 2010. www.stat.fi.) Hyvä sijoittuminen yhteiskuntaan voi osaltaan johtua myös siitä, että usea vastaaja kertoi olevan perhekodin ansioita, että he saivat käytyä koulunsa loppuun ja luettua itselleen ammatin.

Yleinen käsitys on, että monen sijaishuollosta itsenäistyvän nuoren tulevaisuudennäkymät ovat huonot ja tutkimusten mukaan sijaishuollosta itsenäistyvät nuoret ovatkin länsimaissa yksi yhteiskunnan syrjäytyneimmistä ryhmistä (Reinikainen 2009, 93). Tämä ei kuitenkaan näkynyt meidän tutkimusjoukossamme, sillä heistä suurin osa

kertoi elävänsä parisuhteessa, perustaneensa perheen tai olevansa mukana työelämässä.

Nuoret aikuiset ovat tällä hetkellä tyytyväisiä elämäntilanteisiinsa. Tämä voi osaltaan johtua vaikeista taustoista ennen sijoitusta ammatilliseen perhekotiin ja näin ollen kaikkeen, mikä on parannusta aikaan ennen sijoitusta, ollaan tyytyväisiä. Suurimpana erona kyselylomakkeiden ja haastatteluiden välillä oli tässä kohdassa se, että kukaan haastatelluista ei maininnut perhe-elämän merkitystä tyytyväisyyteensä samoilla tavoin kuin kyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt. Haastatellut henkilöt eivät myöskään maininneet mielenterveyden ongelmia lainkaan, kun kyselylomakkeissa kyseisen asian toi ilmi kaksi vastaajaa. Suuria parannustoiveita ei juuri tullut tutkimuksessa ilmi, lukuun ottamatta yhden vastaajan toivetta parantua mielenterveysongelmistaan.

Tutkimuskysymyksenämme oli selvittää, miten ammatillisista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset ovat kokeneet perhekodissa asumisen vaikuttaneen heidän elämäänsä. Kaikki tässä osiossa aikaisemmin olleet asiat ovat mielestämme myös osaltaan vaikuttaneet tähän ja siksi ne ovat osana selvitystä. Osa näistä asioista on tavaltaan tuloksia siitä, kuinka sijoitus on vaikuttanut esimerkiksi työllisyyteen ja elämäntilanteeseen yleensä.

Selvitys osoittaa, että sijoitus ammatillisessa perhekodissa vaikuttaa positiivisesti sinne sijoitettavan lapsen tai nuoren elämään. Suurin osa tutkimusjoukosta kertoi perhekodissa asumisen antaneen heidän elämälleen uuden merkityksen. Usea vastaaja kertoi esimerkiksi uskovansa, että he olisivat hyvin alkoholisoituneita ilman sijoitustaan. Yhteensä kolme selvitykseen osallistunutta henkilöä kertoi, että sijoitusaika ei vaikuttanut heidän elämäänsä juuri lainkaan, vaan he uskoisivat olevansa samassa elämäntilanteessa tällä hetkellä ilman sijoitustakin. Ainoastaan yksi kyselylomakkeeseen vastannut ei osannut kertoa sijoituksen merkityksestä elämälleen. Tästä osiosta jäimme pohtimaan sitä, kuinka nämä luvut olisivat muuttuneet, jos vastausprosentti tutkimuksemme olisi ollut 100. Voi olla, että tutkimukseen osallistuivat nyt ne, joiden elämään sijoituksella on yleisesti ottaen ollut suuri vaikutus. On kuitenkin huomioitava myös se, että nytkin tutkimusjoukostamme 15 % koki, ettei sijoituksella ollut ollut merkitystä heidän elämäänsä. Nämä 15 % saattavat olla niitä, joiden perheissä ennen sijoitusta ei ollut ollut mitään suuria ongelmia, vaan sijoitus johtui esimerkiksi vanhemman kuolemasta. Näin ollen heidän voi olla helppo ajatella, että olisivat samassa

tilanteessa kuin nyt ilman sijoitustakin, sillä heidän ei ollut tarvinnut elää esimerkiksi päihteiden käytön ympäröimänä ennen sijoitustaan.

Läheisten ihmisten tukea pidetään tärkeimpänä asiana, joka auttaa elämässä eteenpäin. Suurin osa tutkimusjoukosta mainitsi perhekodilta saadun tuen, menneisyyden hyväksymisen sekä oman järjen auttaneen heitä elämässään eteenpäin. Oma päättäväisyys ei tullut haastatteluissa lainkaan esille, kun kyselylomakkeissa sen mainitsi suurin osa vastaajista. Loppujen vastausten osalta vastaukset eroavat toisistaan niin paljon, ettei niitä voi vertailla keskenään. Vastausten osittainen erilaisuus johtui todennäköisesti siitä, että kysymyksen asettelu oli täysin erilainen kyselylomakkeessa ja haastattelussa. Kyselylomakkeessa kysymys oli monivalintakysymys, kun taas haastattelussa se oli avoin kysymys. Haastattelun avoimen kysymyksen johdosta uskomme, että saimme kysymykseen totuuden mukaisempia vastauksia haastatteluiden osalta.

Varsinaisen tutkimuskysymyksen lisäksi työssämme oli kaksi tarkentavaa alakysymystä, joista ensimmäinen käsitteli sitä, millaiseksi suhde nuoren ja perhekotivanhempien välillä muodostui sijoituksen aikana. Tämän koimme oleelliseksi osaksi tutkimustamme, sillä aikaisemmissa tutkimuksissa on toistuvasti tullut esiin se, että tyytyväisyys sijaishuoltoon on yhteydessä lasten ja nuorten kokemuksiin heidän ja heistä huolehtivien aikuisten välisistä suhteista (Reinikainen 2009, 55). Perhekodin vanhempiin muodostuneista suhteista koetaan olevan hyötyä ja ne koetaan hyviksi. Koko tutkimusjoukosta ainoastaan yksi vastaaja kertoi, että suhteet perhekodin vanhempiin eivät olleet sijoituksen aikana erityisen hyvät. Tästä huolimatta hän ja 16 muuta tutkimukseen osallistunutta henkilöä kokivat muodostuneesta suhteesta perhekotivanhempisiin olleen heille jotakin hyötyä ja kolme vastaajaa koki muodostuneesta suhteesta olleen jonkinlaista haittaa. Yksi heistä kuitenkin kertoi perhekotivanhempien mahdollistaneen hänen kuntoutumisensa.

Perhekodin vanhempiin pidetään tänä päivänä yhteyttä erilaisin keinoin ja lähes kaikki selvitykseen osallistuneet henkilöt kertoivatkin pitävänsä edelleen säännöllisesti yhteyttä perhekotivanhempiansa jollakin tavoin. Osa pitää yhteyttä puhelimitse, osa vieraillemalla perhekodissa ja osa molemmin edellä mainituin tavoin. Yksi vastaaja asui tutkimuksen tekohetkellä perhekodissa, mutta uskoi pitävänsä yhteyttä perhekotivanhempiansa vielä pois muutettuaankin. Yksi vastaaja ei ollut pitänyt yhteyttä perhekotivanhempiansa, mutta kertoi kuitenkin aikovansa vieraillla heidän luonaan tulevaisuu-

nessa. Tämä kyseinen vastaaja on samalla myös yksi niistä, jotka eivät olleet kokeneet sijoituksesta ammatilliseen perhekotiin olleen mitään hyötyä heille itselleen.

Toisena alakysymyksenä oli se, millaisena nuoret kokivat arjen sujumisen ammatillisessa perhekodeissa asuessaan. Tässä yhteydessä käsitelimme myös nuorten vaikuttamismahdollisuuksia sijoituspaikoissaan. Selvityksen perusteella nuoret eivät saa vaikuttaa perhekodin toimintaan tai viihtyisyyteen. Ne vastaajat selvityksessä, jotka kuitenkin kokevat, että olivat saaneet vaikuttaa perhekodin toimintaan tai viihtyisyyteen, olivat saaneet vaikuttaa melko samoihin asioihin, kuten oman huoneen sisustamiseen sekä yhteisten matkojen suunnitteluun. Kyselylomakkeiden vastauksissa esiin tullutta sääntöjen yhdessä laatimista ei maininnut kukaan haastatelluista henkilöistä. Tämä voi taas kertoa enemmän erilaisesta kysymyksen asettelusta kyselylomakkeen ja haastattelun välillä kuin siitä, että kukaan haastatelluista ei oikeasti ollut saanut vaikuttaa sääntöjen laatimiseen.

Yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin tuetaan hyvin sijoituksen aikana. Yksi kyselylomakkeeseen vastannut oli kuitenkin sitä mieltä, että sijoituksen alussa yhteydenpito oli hankalaa perhekodin sääntöjen vuoksi. Yksi haastatteluun vastannut henkilö puolestaan kertoi yhteydenpidon läheisiin ihmisiin sekä kavereihin olleen melko vähäistä perhekodin sääntöjen vuoksi, mutta hän ei kuitenkaan suoranaisesti sanonut, kokiko hän tämän hyvänä vai huonona asiana. Yksi haastatteluun vastannut henkilö erotti tässä kohdassa perhekoti-elämänsä ja muun elämänsä selkeästi toisistaan:

(...) ei nyt sen kummemmin ainakaa oo tehty hankalaa tuosta tavallisesta elämästä, vaan että se on vaan sijotuspaikka, että meil on ihan omat vanhemmat. (D)

Ammatillisissa perhekodeissa koulunkäyntiä ja harrastustoimintaa tuetaan hyvin. Koulunkäynnin osalta tutkimusjoukkomme yleisimmäksi tukimuodoksi nousi kannustus sekä läksyjen teossa auttaminen. Kyselylomakkeissa usea vastaaja mainitsi myös yhteydenpidon koulun ja perhekodin välillä, mitä ei puolestaan kukaan haastatelluista maininnut. Harrastustoiminnan osalta koko tutkimusjoukkomme yleisimmäksi tukimuodoksi puolestaan nousi harrastusmahdollisuuksien tarjoamisen lisäksi perhekodin osallistuminen kustannuksiin sekä kuljetuksiin. Erona kyselylomakkeiden ja haastatteluiden vastauksissa harrastustoiminnan tukemisen osalta oli se, että kyselylomakkeissa kukaan ei tuonut tukemisesta mitään negatiivista esille, kun taas haastatteluissa kaksi

vastaaja puolestaan mainitsi negatiivisen asian tukemisesta. Tämä negatiivinen asia liittyi molemmilla vastaajilla siihen, etteivät he saaneet itse valita harrastustaan, vaan heidän piti valita se perhekodin antamista vaihtoehdoista.

Kyselylomakkeissa kysyttiin sääntöjen noudattamisesta, joka oli asia, jota ei haastattelussa kysytty lainkaan. Haastatteluiden perusteella voi kuitenkin päätellä, että ainakin henkilö, joka ei kokenut annetuista säännöistä olleen hyötyä hänen omalle kasvulleen, on saattanut myös jättää noudattamatta niitä. Muista haastatelluista ei pysty tekemään tämänkaltaisia johtopäätöksiä. Kyselylomakkeiden vastausten perusteella voimme kuitenkin päätellä, että ammatillisissa perhekodeissa noudatetaan niissä laadittuja sääntöjä. Yleisimmät syyt sääntöjen noudattamatta jättämiselle olivat tupakointi, karkailu ja myöhästymiset sovituista kotiintuloajoista. Ammatillisissa perhekodeissa asetetut säännöt kuitenkin edistävät lapsen tai nuoren kasvua ja kehitystä. Kyselylomakkeissa vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että perhekodeissa asetetut rajat olivat liian tiukat oman kasvun tukemiseksi, kun haastatteluissa tätä mieltä oli puolet haastatelluista. Kukaan tutkimusjoukosta ei ollut kuitenkaan sitä mieltä, että rajoja ei olisi lainkaan asetettu.

Kyselylomakkeissa kysyttiin pelkästään rahankäytön opettamisesta sijoituspaikoissa, kun taas haastatteluissa kysyttiin yleisemmin, mitä arkipäivän taitoja sijoituspaikoissa oli opetettu. Näin ollen näitä kohtia ei voi vertailla keskenään muuten kuin rahankäytön opettamisen osalta. Selvityksemme perusteella ammatillisissa perhekodeissa opetetaan rahankäyttöä niihin sijoitetuille nuorille. Yksi haastateltu henkilö kuitenkin sanoi, että opetus oli hänen mielestään ollut liian vähäistä. Koko tutkimusjoukosta neljä henkilöä kertoi, että heille ei ollut opetettu rahankäyttöä lainkaan ja kaksi puolestaan koki, ettei ollut tarvinnut opetusta perhekodilta. Haastatteluiden vastauksissa esille nousi se, että perhekodeissa oli rahankäytön opetuksen lisäksi opetettu ruoanlaittoa sekä siivousta.

Suhteet muihin perhekodin lapsiin on oleellinen osa arkea ja arjen sujumista sijoitettujen lasten kohdalla ja niiden koetaankin olevan hyvät.

(...) siel oli mun biologinen isovelji ja tietinkin siellä tuli sitten noita pikkuveljiäkin tosi paljon, että, niiden kanssa pidetään vieläkin yhteyttä ja nähdään paljon ja ollaan yhdessä tiiviisti. (A)

Osa selvitykseen osallistuneista henkilöistä kuitenkin kertoi, että suhteet perhekodin muihin lapsiin eivät olleet erityisen hyvät. Koska kyselylomakkeessa kysymys oli monivalintakysymys, eivät kyselylomakkeisiin vastanneet olleet kertoneet muodostuneista suhteista yhtä paljon kuin haastatteluun vastanneet.

Ammatillisissa perhekodeissa on tarpeeksi henkilökuntaa. Osa selvitykseen osallistuneista henkilöistä kuitenkin toivoi, että henkilökuntaa olisi ollut enemmän. Kukaan tutkimusjoukosta ei tuonut esiin sitä, että perhekodissa olisi ollut liikaa henkilökuntaa. Uskomme, että riittävä määrä henkilökuntaa mahdollistaa osaltaan arjen sujumisen perhekodissa.

12 POHDINTA

Aikataulumme viivästyti jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmasta. Suurin syy tähän on varmasti se, että emme saaneet lähetettyä kyselylomakkeita kohderyhmällemme sille aiottuna ajankohtana. Kyselylomakkeita palautui meille myös sen verran vähän, että päätimme tehdä niiden lisäksi vielä puhelinhaastatteluja tutkimusjoukkomme kasvattamiseksi. Myös tämä viivästytti työmme suunniteltua etenemistä. Alkueräisen suunnitelman mukaisesti meidän oli tarkoitus saada kyselylomakkeet postiin huhtikuussa 2010 ja takaisin itsellemme toukokuussa 2010, jolloin meille olisi jäänyt reilusti aikaa kirjata tutkimustulokset ja tehdä tarvittaessa tarkentavia kyselyitä tutkimusjoukolle. Nyt kuitenkin saimme kyselylomakkeet postiin vasta toukokuussa 2010 ja takaisin itsellemme kesäkuun 2010 alussa. Tutkimusjoukkoa lisäävät puhelinhaastattelut saimme tehtyä heinä-elokuussa 2010, joten tarkentaville kyselyille ei enää jäänyt aikaa. Mielestämme selvitys kuitenkin vastaa tarkoitustaan ilman tarkentavia kyselyitäkin, sillä saimme kattavasti tietoa haluamistamme aiheista jo ensimmäisen otoksen aikana.

Tehdessämme selvitystämme työskentelimme lähes koko työn ajan yhdessä. Näin jälkikäteen ajateltuna olisi ehkä ollut viisaampaa jakaa työtämme hieman enemmän, sillä nyt tuntui hetkittäin, että aika ei riitä työn valmiiksi saamiseen. Nyt olemme tyytyväisiä siihen, että työmme on yhtenäinen ja molemmat meistä tietävät varmasti, mitä missäkin vaiheessa on tehty ja tarkoitettu, mutta työmme olisi voinut olla joiltakin osin varmasti vielä tarkempi, jos olisimme jo ajoissa jakaneet osia enemmän.

Jos aloittaisimme työmme tekemisen nyt alusta, tekisimme todennäköisesti työn kokonaan haastatteluiden avulla, sillä niiden avulla saa kattavampaa materiaalia tutkimukseen kuin mitä kyselylomakkeita käytettäessä saa. Nyt meidän oli ajoittain melko vaikea verrata kyselylomakkeiden ja haastatteluiden tuloksia toisiinsa, sillä emme tiedä, mitä kyselylomakkeeseen vastanneet henkilöt olisivat kertoneet enemmän, jos siihen olisi ollut tilaa lomakkeessa. Kyselylomakkeessamme oli melko paljon monivalintakysymyksiä, mikä helpotti meidän työskentelyämme analysointivaiheessa, mutta puolestaan rajoitti suuresti vastaajien oman kerronnan käyttöä. Tämä monivalintakysymysten vastausten ja haastattelujen laajojen vastausten vertailu saattaa myös hieman vääristää tutkimustuloksiamme.

Kyselylomakkeeseemme olemme näin jälkikäteen melko tyytyväisiä, sillä siinä ei ollut yhtään kysymystä, joka olisi mielestämme ollut täysin turha. Kuitenkin tarkempi tutustuminen teoriapohjaan sekä sen osittainen kirjoittaminen jo ennen kyselylomakkeiden postitusta olisi ehkä ollut tarpeen, sillä nyt jäi varmasti joitakin melko oleellisia asioita kysymättä. Kumpikaan meistä ei ole aikaisemmin laatinut kyselylomaketta, joten mielestämme onnistuimme siinäkin mielessä melko hyvin. Aikataulumme viivästyminen ei ollut hyvä asia, mutta se mahdollisti kuitenkin sen, että pystyimme työstämään kyselylomaketta hieman pidempään. Jos olisimme saaneet postitettua kyselylomakkeet alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, olisivat ne olleet liian suppeita selvitystämme ajatellen.

Haastattelurunkomme teimme kyselylomakkeeseen pohjaten, joten sen tekeminen ei vaatinut kovinkaan paljoa aikaa. Olimme tässä vaiheessa saaneet jo osan kyselylomakkeista takaisin itsellemme ja pystyimme niiden pohjalta huomaamaan, mitä kohtia tuli kysyä tarkemmin haastatteluissa. Kyselylomakkeissa kysyimme esimerkiksi rahan käytön opettamisesta sijoituspaikassa, mutta huomasimme kuitenkin, ettei tämä pelkästään antanut selvitykseemme tarvittavaa tietoa. Haastatteluissa kysyimmekin samassa kohdassa arkipäivän taitojen opettamisesta yleensä ja saimmekin näin ollen kattavampaa tietoa ammatillisista perhekodeista opituista taidoista itsenäistymisen läheisyydessä.

Kyselylomakkeita analysoidessamme huomasimme, että osa kysymyksistä oli ymmärretty hieman erilailla kuin, miten olimme ne itse ajatelleet. Esimerkiksi yhteydenpidosta kysyttäessä osa vastaajista oli mieltänyt yhteydenpidoksi vain puhelinkeskuste-

lut tai yhteydenpidon pelkästään sukulaisiin, kun toiset taas kertoivat yhteydenpidosta kaikkiin tuttuihinsa sekä puhelimitse että kasvotusten. Tässä kohdassa olisimme halunneet kuulla hieman enemmän myös siitä, kuinka ammatillisessa perhekodissa kannustettiin yhteydenpitoon läheisiin ihmisiin. Nyt jäimmekin pohtimaan, oliko kysymyksen asettelu oikeanlainen. Kysymysten asettelu saattoi osaltaan vaikuttaa myös siihen, että osa vastaajista oli jättänyt kokonaan vastaamatta joihinkin kysymyksiin. Haastatteluissa ei niinkään tällaista kysymysten väärinymmärrystä tullut esiin, tai ainakin haastattelija pystyi halutessaan johdattelemaan haastateltavaa haluamaansa suuntaan.

Vastausprosenttimme oli postitettujen kyselylomakkeiden määrään nähden hyvä, sillä se oli 42. Käsitksemme mukaan henkilöiltä, joiden osoitetiedot me saimme, oli kuitenkin kysytty etukäteen osallistumisesta tämän kaltaiseen tutkimukseen. Näin ollen oletimme, että vastausprosentti olisi ollut vieläkin korkeampi. Uskomme, että selviytykseen osallistuivat nyt ne henkilöt, jotka kokivat sijoituksen olleen heille merkityksellinen. Kyselylomake oli myös melko pitkä, joten se saattoi karsia osan vastaajista pois. Lopulta kiireisen aikataulumme vuoksi emme ehtineet tehdä uusintaotosta kyselylomakkeiden osalta. Tämä mahdollinen uusintaotos olisi saattanut nostaa vastausprosenttia hieman. Jokin palkinto, kuten arvonta kaikkien vastaajien kesken, olisi myös saattanut nostaa vastausprosenttiamme.

Työmme analysointivaiheessa valitsimme menetelmäksemme teemoittelun, joka mahdollisti vastausten jaottelun pienempiin kokonaisuuksiin. Analysoinnissa kävimme läpi yhden teeman kerrallaan sekä kyselylomakkeiden että haastatteluiden osalta, joka helpotti kyseisen teeman yhtäläisyyksien ja erojen hahmottamista kyselylomakkeiden ja haastatteluiden välillä. Teemoittelun avulla analysointi kokonaisuudessaan pysyi paremmin kasassa ja meidän oli helpompi ymmärtää, missä vaiheessa olemme menossa.

Mielestämme vastasimme työssämme tutkimuskysymyksiimme, vaikka osa saamastamme tiedosta ei ollut täysin oleellista. Tämä olisi ehkä ollut vältettävissä teorian tiedon tarkemmalla tutkimisella ennen kyselylomakkeiden lähettämistä. Olemme kuitenkin pystyneet hyödyntämään myös tämän tutkimuskysymysten kannalta epäoleellisen tiedon työssämme.

Selvityksemme tavoitteena oli kerätä hyödyllistä tietoa Ammatillisten perhekotien liitto ry:lle siitä, miten heidän jäsenperhekotejaan voitaisiin tulevaisuudessa kehittää. Suurin kehittämishaaste mielestämme onkin tutkimuksemme perusteella se, että lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia sijoituksen aikana tulisi lisätä, sillä tutkimusjoukkomme koki, ettei heillä ollut vaikutusmahdollisuuksia sijoitustensa aikana. Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen voisi mahdollistaa ”onnistuneen sijoituksen” ja sen, että sijoitetut lapset ja nuoret kokisivat itsensä tärkeiksi sekä luottamuksen arvoisiksi. Tämä vaikutusmahdollisuus sijoituksen aikana voisi myös myöhemmässä elämässä antaa rohkeutta omien mielipiteiden esille tuomisessa. Vaikutusmahdollisuuksien antaminen voi osaltaan myös kasvattaa itsetuntoa.

Vaikka tutkimustuloksemme eivät olekaan yleistettävissä, on se kuitenkin luotettava tämän tutkimusjoukon kohdalla, sillä aineiston analysoinnissa kävi ilmi yksittäisten asioiden toistuminen. Selvityksen luotettavuuden turvaamiseksi olemme myös pyrkineet kertomaan vastaajien omia näkemyksiä mahdollisimman tarkasti. Suorat lainaukset esimerkiksi tuovat esiin mielenkiintoisia yksityiskohtia ja asioita vastaajien omin sanoin.

Selvitykseen osallistuneiden henkilöiden yhteystiedot saimme Ammatillisten perhekotien liitto ry:ltä. Tämä voi osaltaan vaikuttaa selvityksen luotettavuuteen, sillä emme varmasti tiedä, kuinka juuri nämä henkilöt olivat valikoituneet selvitykseen. Emme kuitenkaan tiedä, miten muuten olisimme yhteystiedot voineet saada, sillä tietäksemme ei ole mitään julkista tietokantaa, josta selviäisi kaikkien sijoitettuna olleiden henkilötiedot.

Se, että selvitystä teki kaksi ihmistä, lisää mielestämme sen luotettavuutta, sillä olemme voineet keskustella saamistamme vastauksista ja selvityksen pohjana olevasta teoreettisesta viitekehyksestä. Näin ollen olemme voineet yhdistellä näkökulmiamme ja siten saaneet monipuolisemman näkemyksen selvityksemme kokonaisuudesta. Se, että selvityksellä on monta tekijää, saattaa osaltaan vähentää myös väärinymmärrysten riskiä. Selvityksen luotettavuutta lisää mielestämme myös se, että käyttämämme lähde-materiaali on relevanttia, sillä suurin osa lähteistämme on vuosilta 2004 – 2010.

Toisella meistä on jonkin verran aiempaa työkokemusta sijaishuollossa työskentelystä, joten pohdimme, että sillä saattaa olla merkitystä siihen, kuinka ymmärrämme tutkimusjoukkomme vastaukset. Kun on jo kokemusta lastensuojelutyöstä käytännössä, ja

nimenomaan sijaishuollosta, on mielestämme mahdollista ymmärtää tutkimusjoukon vastaukset helpommin, kuin tilanteessa, että ei ole aiempaa kokemusta lainkaan. Työskennellessä lastensuojelulaitoksessa huomaa usein vertailevansa opinnäytetyön tutkimusjoukon vastauksia siihen, kuinka oman työpaikan sijoitetut lapset ja nuoret kokevat sijoituksen vaikuttaneen heihin. Opinnäytetyön tulosten perusteella osaa myös omassa työssä kiinnittää huomiota niihin epäkohtiin, jotka koettiin puutteellisiksi opinnäytetyön tutkimustuloksissa. Opinnäytetyömme tekeminen on antanut myös paljon varmuutta lastensuojelun parissa työskentelyyn jo pelkästään lastensuojelulain tarkemman tutkimisen kautta.

Selvitystä tehdessämme mieleemme nousi kolme mielestämme mielenkiintoista jatkotutkimusehdotusta, jotka liittyivät lyhyiden sijoitusten vaikutuksiin, sijoitetun lapsen tai nuoren ja hänen perhekotivanhempiensa välisiin suhteisiin sekä avohuollon sijoitukseen. Selvityksessämme tuli esille usea lyhyt sijoitus, jopa alle vuoden mittainen huostaanotto, ja lyhyet sijoitukset ovat oman kokemuksemme mukaan myös lisääntyneet huomattavasti viime vuosina. Tästä johtuen kiinnostava tutkimusaihe voisikin olla juuri näiden lyhyiden sijoitusten merkityksen ja niillä saavutetun hyödyn tutkiminen.

Ammatillisten perhekotien liitto ry:n puheenjohtaja Kari Kokko oli jo meidän selvityksessämme kiinnostunut siitä, millainen suhde sijoitetun lapsen tai nuoren ja hänen perhekotivanhempiensa välille muodostui sijoituksen aikana sekä sen jälkeen. Kiinnostavaa on myös se, millaisena sijoitetut lapset tai nuoret tämän muodostuneen suhteen kokevat, sillä meidänkin selvityksessä kävi ilmi, että osa vastaajista oli erittäin tyytyväisiä sijoitukseensa ja perhekotivanhemiinsa, mutta väsyi kuitenkin kahden perheen välillä elämiseen. Me emme kuitenkaan tutkineet näitä asioita kuin yhtenä teemana työssämme ja niistä saisi varmasti tehtyä aivan omankin tutkimuksen.

Oman selvityksemme sekä työkokemuksemme perusteella meille nousi jatkotutkimusehdotus liittyen avohuoltoon. Ensinnäkin avohuollon sijoitus tulisi lastensuojelulain mukaan ensisijaisesti järjestää niin, että lapsi sijoitetaan yhdessä hänen huoltajansa tai muun hoidosta vastaavan henkilön kanssa. Näin ei kuitenkaan ole ollut selvityksemme osallistuneiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat olleet sijoitettuna avohuollon tukitoimena. Toiseksi avohuollon tukitoimen tulisi myös olla vain väliaikainen ratkaisu ja selvityksessämmekin tuli esiin jopa seitsemän vuotta kestänyt avohuollon sijoit-

tus! Jatkotutkimusehdotuksemme onkin siis tutkia avohuollon tukitoimena järjestetyn sijoituksen toimivuutta sekä toteutumista lastensuojelulain mukaisesti.

LÄHTEET

Ammatillinen perhekoti: Hyvä elämä – prosessi hyvään tulevaisuuteen sekä turvalliset ja vahvat rakenteet. Amatillisten perhekotien liitto ry luo laatua lastensuojeluun - esite. Amatillisten perhekotien liitto ry.

Ammatillisten perhekotien liitolle uudet jäsenyyskriteerit. 2008. Amatillisten perhekotien liitto ry:n jäsenlehti Amppele 2/2008, s. 12.

Ammatillisten perhekotien liitto ry. 2010. Saatavissa: www.apkl.fi. [viitattu 24.4.2010].

Arkimies, K. 2008. Terveisiä sijaisperheestä! Yhdessä lapsen parhaaksi. Helsinki: Kirjapaja.

Elokuun työttömyysaste 7,3 prosenttia. 2010. Tilastokeskus. Työvoimatutkimus. Saatavissa: www.stat.fi/til/tyti/2010/08/tyti_2010_08_2010-09-21_tie_001_fi.html. [tullottettu 28.9.2010].

Hakaniemi, K. 2010. Pullosta pois. Kouvolan Sanomat 12.9.2010, s. 12.

Himmanen T. & Korhonen K. 2007. Jälkihuolto- Porras itsenäiseen elämään. Selvitys Jyväskylän kaupungin lastensuojelun jälkihuollon nykytilasta ja kehittämishaasteista. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/32992/jamk_1198136075_2.pdf?sequence=1. [viitattu 1.10.2010].

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huostaanoton voimassaolo. 2010. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti.fi. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/valmistelu/voimassaolo/>. [viitattu 9.4.2010].

Huostaanotto. 2010. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti.fi. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/>. [viitattu 9.4.2010].

Kendrick, A. (toim.) 2008. Residential Child Care. Prospects and Challenges. Lontoo & Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Ketola, J. (toim.) 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kiuru, T. 2007. ”Ihan tavallista elämää” Lastenkoti Koivulasta aikuistuneiden nuorten myöhempi elämäntilanne. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset - etnografia lastenkotityöstä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Laaksonen, S. (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisu 17. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto Oy.

Lahikainen, A. R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.

Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 9.8.1996/603.

Lastensuojelu 2008 – Barnskydd 2008 – Child welfare. 2008. Tilastotiedote 19/2009. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2009. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Saatavissa: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2009/Tr19_09.pdf. [tullut 23.8.2010].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Laurila, A. 2009. Kuka valvoo sijoitettujen lasten etua? Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n jäsenlehti Talentia 8/2009, s.14.

Lavonen, P. 2010. Väärässä roolissa. Kouvolan sanomat 10.9.2010, s. 12.

Martikainen, L. 2009. Kaaosta vai hallintaa. Nuoren aikuisen elämänhaasteet. Kuopio: Oy UNIPress ab.

Nikkilä-Kiipula, E. 2010. Huostaanotettujen lasten vanhemmatkin tarvitsevat tukea. Kouvolan Sanomat 7.9.2010, s.7.

Olkkonen, M. & Peltonen H. 2007. Kotina lastenkoti. Tutkimus lasten myönteisistä kokemuksista lastenkodissa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavissa: http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2007/3adcde_Helsinki_Olkkonen_07.pdf. [viitattu 24.10.2010].

Palomaa, M. 2010. Nuorten osallisuus sijaishuollon aikaisessa sosiaalityössä. Opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20758/palomaa_miia.pdf?sequence=1. [viitattu 24.10.2010].

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämästä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Helsinki: Akateeminen väitöskirja.

- Rousu, S. & Holma, T. 2004. Lastensuojelupalvelujen laadunhallinta. Jyväskylä: Suomen kuntaliitto.
- Ruuskanen, S. 2001. Kantaako elämä? Nuorten käsityksiä elämänhallinnasta. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu.
- Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html. [viitattu 31.8.2010].
- Saastamoinen, K. 2008. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Sijaishuollon muodot. 2010. Lastensuojelun käsikirja. Sosiaaliportti.fi. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/muodot/>. [viitattu 9.4.2010].
- Silius, K. & Tervakari, A.-M. 2005. Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. Luentomateriaali 20.12.2005. Saatavissa: <http://matwww.ee.tut.fi/hmopetus/kvalitutk/2005/luennot2005/liitteet/kvalit201205.pdf>. [viitattu 17.5.2010].
- Sirén, M.-L. & Toivola, S. 2006. Ammatillisten perhekotien laatupiiritutkimus. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710.
- Teemoittelu. 2010. Kurssi- ja oppimateriaalipilone Koppa. Saatavissa: <https://webapps.jyu.fi/koppa/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineist-on-analyysimenetelmat/teemoittelu>. [viitattu 31.8.2010].
- Tolonen, M. 2010. Lastensuojelulain muutos korostaa kunnan palveluvastuuta. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry:n jäsenlehti Talentia 7/2010, s.14.
- Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit. 2004. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 18. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.
- Välivaara, C. 2004. Sijoitettu lapsi tunnepyörässä. Menetelmiä ja välineitä lapsilähtöiseen lastensuojeluun. Pesäpuu ry:n raportti 1/2004. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Anni Perttula

ANOMUS

24.5.2010

Anu Perttula

Ammatillisten perhekotien liitto ry

Puheenjohtaja Kari Kokko

TUTKIMUSLUVAN ANOMINEN

Anomme lupaa tutkimusaineiston keräämiseen opinnäytetyötämme varten.

Opiskelemme Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi (AMK).

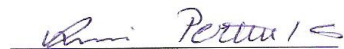
Opinnäytetyössämme tutkimme, millä tavoin ammatillisista pehekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset kokevat pehekodeissa asumisen vaikuttaneen heidän nykyiseen elämäntilanteeseensa. Tutkimusryhmänä ovat siis ammatillisista perhekodeista itsenäistyneet nuoret aikuiset.

Tutkimuksemme aineisto on tarkoitus kerätä postitettavin kyselylomakkein sekä puhelinhaastatteluin.

Sitoudumme käyttämään kokoamamme aineiston tutkimusogelman osoittamissa rajoissa ja toimimme siten, että tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden anonymiteetti säilyy. Lisäksi lupaudumme antamaan opinnäytetyömme luvanantajan käyttöön.

Opinnäytetyömme on määrä olla valmis joulukuussa 2010.

Kouvossa 24.5.2010

Anni Perttula, sosionomi (AMK) -opiskelija

Paikkakunta ja pvm

Anu Perttula, sosionomi (AMK) -opiskelija

Kari Kokko, puheenjohtaja, Apkl

TAUSTATIETOJA

1. Oletko?
  - a) mies
  - b) nainen

2. Minkä ikäinen olet nyt?
_____ vuotta

3. Pohjakoulutus
  - a) ei mitään koulutusta
  - b) peruskoulu
  - c) ylioppilastutkinto
  - d) ammattikoulututkinto
  - e) korkeakoulututkinto

4. Minkä ikäisenä sijoituksesi ammatillisessa perhekodeissa alkoi?
_____

5. Milloin sijoituksesi ammatillisessa perhekodeissa päättyi?
vuosi _____

6. Kuinka kauan olit sijoitettuna ammatilliseen perhekotiin?
_____ vuotta _____ kuukautta

7. Oliko sijoituksesi
  - a) avohuollon sijoitus
  - b) huostaanotto
  - c) jälkihuollon sijoitus?

8. Mikä oli sijoituksesi syy oman käsityksesi mukaan? (voit merkitä useampia kohtia)

Vanhempiin liittyvät seikat

- a) alkoholin käyttö
- b) muut päihteet
- c) psyykkiset vaikeudet
- d) asumus- tai avioero
- e) perheväkivalta
- f) sairaus tai vammaisuus
- g) kuolema
- h) hoidon laiminlyönti (lapsi yksin kotona, ei ruokaa tai puhtaita vaatteita, ym.)
- i) riitelyt vanhempien ja lapsen välillä
- j) muu, mikä _____

Itselläni oli vaikeuksia

- a) koulunkäynti
- b) alkoholin käyttö
- c) muut päihteet
- d) psyykkiset vaikeudet
- e) rikollinen käyttäytyminen
- f) väkivaltainen käyttäytyminen
- g) en halunnut noudattaa kotona annettuja sääntöjä
- h) karkailin kotoa / olin luvatta pois yötä
- i) muu, mikä _____
- j) en osaa sanoa, tai en tiedä sijoitukseni syytä

SIJOITUS

9. Kuultiinko sinua sijoituspaikkaa valittaessa?

- a) kyllä
- b) ei

10. Saitko vaikuttaa sijoituspaikkasi toimintaan? (1=en lainkaan, 6=erittäin paljon)

1   2   3   4   5   6

Mikäli sait vaikuttaa, millä tavoin?

---

11. Saitko vaikuttaa sijoituspaikkasi viihtyisyyteen? (1=en lainkaan, 6=erittäin paljon)

1   2   3   4   5   6

Mikäli sait vaikuttaa, millä tavoin?

---

12. Miten yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin (esim. biologiset vanhemmat, kaverit) tuettiin sijoituspaikassasi?

---

13. Tuettiin koulunkäyntiä sijoituspaikassasi?

a) kyllä, miten?

---

b) ei

14. Tuettiin harrastustoimintaa sijoituspaikassasi?

a) kyllä, miten?

---

b) ei

15. Oliko sijoituspaikassasi mielestäsi tarpeeksi henkilökuntaa?

a) kyllä

b) ei

16. Millainen oli suhteesi muihin perhekodin lapsiin? (1=erittäin huono, 6=erittäin hyvä)

1   2   3   4   5   6

17. Millainen oli suhteesi perhekotivanhempiisi?

a) luottamuksellinen ja avoin suhde

b) ”kaverisuhde”

c) en kokenut suhdetta muodostuneen

Kerro tarkemmin:

---

18. Koetko muodostuneesta suhteesta perhekotivanhempiisi olleen

a) hyötyä, millaista?

---

b) haittaa, millaista?

---

19. Noudatitko sijoituspaikassasi asetettuja rajoja?

a) kyllä

b) en, millaisissa tilanteissa?

---

20. Mitä ajattelit asetetuista rajoista?

a) rajojen asettaminen edisti omaa kasvuani

b) en kokenut rajoilla olleen vaikutusta omaan kasvuuni

c) rajat olivat mielestäni liian tiukat oman kasvuni tukemiseksi

d) rajoja ei ollut mielestäni asetettu

e) muu, mitä?

---

21. Opetettiinkö sinulle sijoituspaikassasi rahankäyttöä (esim. laskujen maksaminen)?

a) kyllä

b) ei

c) en tarvinnut opetusta

SIJOITUKSEN PÄÄTTYESSÄ

22. Otitko vastaan jälkihuoltoa?

a) kyllä, mitä siihen kuului?

---

b) en, miksi?

---

23. Minne muutit sijoituksen päätyttyä?

- a) vanhemman / vanhempien luokse
- b) muun kasvattajan luokse
- c) yksin omaan asuntoon
- d) yhteiseen kotiin avo- tai aviopuolison kanssa
- e) sijaisperheeseen
- f) toiseen lastensuojeluyksikköön
- g) muu, mikä _____

24. Minkälaista tukea sinä sait lähtiessäsi ammatillisesta perhekodista? (voit merkitä useampia kohtia)

- a) minua autettiin asunnon hankkimisessa ja sen laittamisessa
- b) minua autettiin muissa käytännön asioissa
- c) sain apua ja neuvoja perhekodilta
- d) en halunnut tukea, miksi?

---

e) minulle ei tarjottu tukea

NYKYTILANNE

25. Oletko?

- a) naimaton
- b) seurustelen
- c) avoliitossa
- d) avioliitossa
- e) muu, mikä? _____

26. Onko sinulla lapsia?

- a) kyllä, monta _____
- b) ei

27. Mikä on elämäntilanteesi tällä hetkellä?

- a) työtön
- b) osa-aikatyössä
- c) kokopäivätyössä
- d) yrittäjä
- e) eläkkeellä
- f) äitiyslomalla tai vanhempainrahalla
- g) kotiäiti / -isä
- h) opiskelija
- i) muu, mikä? _____

28. Mihin asioihin elämässäsi olet tyytyväinen ja mihin haluaisit parannusta?

---

29. Mitkä asiat ovat auttaneet sinua elämässäsi eteenpäin? (voit merkitä useampia kohtia)

- a) oma päättäväisyys ja luottamus itseeni
- b) menneisyyden hyväksyminen
- c) läheisiltä ihmisiltä saatu tuki
- d) perheen perustaminen / lapsen syntymä
- e) koulu / työpaikka
- f) sijoitus / sijoitusaika
- g) perhekodin tuki sijoituksen aikana/päätyttyä
- h) muu, mikä? _____

30. Pidätkö nykyisin yhteyttä perhekotivanhempiisi?

- a) kyllä, kuinka usein?

---

b) en, miksi?

---

31. Mitä merkitystä sijoituksella on ollut elämääsi?

---

32. Mitä muuta haluat vielä kertoa ajasta ammatillisessa perhekodissa, tai elämäsi tapahtumista sen jälkeen?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

TAUSTATIETOJA

1. Minkä ikäinen olet nyt?
2. Pohjakoulutus
3. Minkä ikäisenä sijoituksesi ammatillisessa perhekodissa alkoi?
4. Koska sijoituksesi ammatillisessa perhekodissa päättyi?
vuosi _____
5. Kuinka kauan olit sijoitettuna ammatilliseen perhekotiin?
6. Oliko sijoituksesi
  - d) avohuollon sijoitus
  - e) huostaanotto
  - f) jälkihuollon sijoitus?
7. Mikä oli sijoituksesi syy oman käsityksesi mukaan?

SIJOITUS

8. Kuultiinko sinua sijoituspaikkaa valittaessa?
  - c) kyllä, millä tavalla?
  - d) ei
9. Saitko vaikuttaa sijoituspaikkasi toimintaan / viihtyisyyteen?
  - a) kyllä, millä tavoin?
  - b) en
10. Miten yhteydenpitoa läheisiin ihmisiin (esim. biologiset vanhemmat, kaverit) tuettiin sijoituspaikassasi?

11. Tuettiinko koulunkäyntiä sijoituspaikassasi?

- c) kyllä, miten?
- d) ei

12. Tuettiinko harrastustoimintaa sijoituspaikassasi?

- c) kyllä, miten?
- d) ei

13. Oliko sijoituspaikassasi mielestäsi tarpeeksi henkilökuntaa?

- c) kyllä
- d) ei, miksi?

14. Millainen oli suhteesi perhekotivanhempisi?

15. Millainen oli suhteesi muihin perhekodin lapsiin?

16. Koitko muodostuneesta suhteesta perhekotivanhempisi olleen

- c) hyötyä, millaista?
- d) haittaa, millaista?

17. Millaisena koit rajojen asettamisen sijoituspaikassasi?

- a) rajojen asettaminen edisti omaa kasvuani
- b) noudatin asetettuja rajoja, mutta en kokenut sillä olevan vaikutusta omaan kasvuuni
- c) rajat olivat asetettu, mutta en yleensä noudattanut niitä
- d) rajat olivat mielestäni liian tiukat oman kasvuni tukemiseksi
- e) rajoja ei mielestäni ollut asetettu

18. Opetettiin sinulle sijoituspaikassasi rahankäyttöä (esim. laskujen maksaminen)?

SIJOITUKSEN PÄÄTTYESSÄ

19. Otitko vastaan jälkihuoltoa?

- c) kyllä, mitä siihen kuului?
- d) en, miksi?

20. Minne muutit sijoituksen päätyttyä?

21. Minkälaista tukea sinä sait lähtiessäsi ammatillisesta perhekodista?

- f) minua autettiin asunnon hankkimisessa ja sen laittamisessa
- g) minua autettiin muissa käytännön asioissa
- h) sain apua ja neuvoja perhekodilta
- i) sain tukea sosiaalitoimistosta, millaista?
- j) en halunnut tukea, miksi?
- k) minulle ei tarjottu tukea

22. Miten koit sijoituksen vaikuttaneen nykytilanteeseesi? (esimerkiksi päihteiden käyttö)

NYKYTILANNE

23. Oletko?

- f) naimaton
- g) seurustelen
- h) avoliitossa
- i) avioliitossa
- j) muu, mikä? _____

24. Onko sinulla lapsia?

- c) kyllä, monta _____
- d) ei

25. Mikä on elämäntilanteesi tällä hetkellä?

- j) työtön
- k) osa-aikatyössä
- l) kokopäivätyössä
- m) yrittäjä
- n) eläkkeellä
- o) äitiyslomalla tai vanhempainrahalla
- p) kotiäiti / -isä
- q) opiskelija
- r) muu, mikä? _____

26. Mihin asioihin elämässäsi olet tyytyväinen ja mihin haluaisit parannusta?

27. Mitkä asiat ovat auttaneet sinua elämässäsi eteenpäin?

- i) oma päättäväisyys ja luottamus itseeni
- j) menneisyyden hyväksyminen
- k) läheisiltä ihmisiltä saatu tuki
- l) perheen perustaminen / lapsen syntymä
- m) koulu / työpaikka
- n) sijoitus / sijoitusaika
- o) perhekodin tuki sijoituksen aikana/päätyttyä
- p) muu, mikä? _____

28. Pidätkö nykyisin yhteyttä perhekotivanhempiisi?

- c) kyllä, kuinka usein?
- d) en, miksi?

29. Mitä muuta haluat vielä kertoa ajasta ammatillisessa perhekodissa, tai elämäsi tapahtumista sen jälkeen?

Saako soittaa lisäkysymyksiä?

Hei!

Kouvolassa 18.5.2010

Olemme kaksi sosionomi (AMK) opiskelijaa Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja teemme opintoihimme liittyvää opinnäytetyötä, jossa tutkimme ammatillisten perhekotien vaikutusta heiltä itsenäistyneiden nuorten elämään. Tämän työmme teemme Ammatillisten perhekotien liitolle, jotta he voivat kehittää perhekotitoimintaansa entisestään tulevaisuudessa.

Olet asunut ammatillisessa perhekodissa ja sen vuoksi mukana tässä tutkimuksessa. Henkilöllisyytesi pysyy salassa tutkimuksessa, sillä kyselylomakkeet ovat nimettömiä, eikä tuloksista selviä keneltä vastaukset tulevat. Vastauslomakkeita tai yksittäisiä vastauksia emme anna missään vaiheessa Ammatillisten perhekotien liitolle, vaan luovutamme heille vasta valmiit tutkimustulokset. Tutkimuksemme onnistumisen kannalta kaikkien vastaukset ovat tärkeitä ja toivomme, että palautat kyselylomakkeen täytettynä omien mielipiteidesi perusteella. Osoitetietosi olemme saaneet Ammatillisten perhekotien liitolta.

Tämän kyselylomakkeen mukana on myös vastauskuori postimerkkeineen, jotta kyselyyn vastaaminen on sinulle maksutonta.

Toivomme saavamme kyselylomakkeet vastauksineen takaisin itsellemme **4.6.2010 mennessä**. Jos kaipaat selvennystä kyselylomakkeen täyttämiseen, ota rohkeasti yhteyttä meihin sähköpostitse.

Kiitos vastauksestasi jo etukäteen! ☺

Keväisin terveisin

Anni Perttula
anni.perttula@student.kyamk.fi

Anu Perttula
anu.perttula@student.kyamk.fi